

**Tekijäkokemukset painetun ja
digitaalisen zinejulkaisun osatekijöistä**

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen tutkinto-ohjelma

Digitaalinen kulttuuri

Lokakuu 2020

Turun yliopiston laatu­järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/

Humanistinen tiedekunta

KORPINEN, AINO: Tekijäkokemukset painetun ja digitaalisen zinejulkaisun osatekijöistä

Pro gradu -tutkielma 66 s, 4 liites.

Digitaalinen kulttuuri

Marraskuu 2020

Tämä tutkimus käsittelee viiden suomalaisen zinetekijän kokemuksia liittyen digitaalisen ja painetun zinejulkaisun ominaisuuksiin sekä osatekijöihin, jotka heidän mielestään vaikuttavat pienlehden elämyksellisyyteen. Tekijöiden julkaisuhistoriat ovat vaihtelevia sekä aihepiiriensä, että kohdeyleisöjensä puolesta. Yhdistävänä tekijänä heillä kaikilla on, että he ovat julkaisseet lehtiä ainoastaan fyysiseen muotoon.

Tutkimus muodostuu vuonna 2017 toteutettujen henkilöhaastattelujen ja vuoden 2020 täydentävien haastattelujen pohjalta. Nämä tekijähaastattelut käsittelevät zineihin liitettäviä onnistumisen ja elämyksellisyyden kokemuksia sekä painettuun ja digitaaliseen zineen liitettäviä ajatuksia.

Tutkimus etsii vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisena suomalaiset zinetekijät kokevat fyysisyyden ja sähköisyyden pienlehdissä? Millaiset osatekijät vaikuttavat fyysisen tai digitaalisen zinen elämyksellisyyteen? Koska haastattelut toimivat tutkimuksen pääaineistona, on tutkimus laadullista.

Haastatteluaineisto tuo esille, että painettu zine jatkaa suosiotaan zineharrastajien keskuudessa verrattuna digitaaliseen e-zineen. Merkittävimmät tekijät, jotka hankaloittavat tekijöiden siirtymistä e-zinen julkaisuun ovat puuttuvat julkaisualustat sekä vain fyysisen julkaisun tuoma kosketeltavuus ja tunnelma.

Asiasanat: zinetekijä, tekijäkokemukset, zine, pienlehti, omakustannelehti

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskysymykset ja taustaa	2
1.2. Keskeiset käsitteet	5
1.3. Menetelmät ja tutkimusetiikka	7
1.4. Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	9
1.5. Aineistot ja aiempi tutkimus	11
2. E-zinen mahdollisuudet suomalaisella zinekentällä	15
2.1. Sähköisen julkaisun piirteet	16
2.2. Perzine digitaalisessa ja fyysisessä muodossa	24
2.3. Zinetekijän valinta sähköisen ja painetun pienlehden välillä	26
3. Painetun zinen elämyksellisyys	31
3.1. Fyysinen pienlehti digitalisoituvalla kentällä	37
4. Zinetekijöiden näkemyksiä pienlehtien tuomasta elämyksellisyyden kokemuksesta	41
4.1. Oppimisen kautta saavutettu elämyksellisyys	49
4.2. Yhteisöllisyys osana elämyksellisyyden kokemusta	53
5. Lopuksi.....	57
Lähdeluettelo	62
Liite 1: Haastattelukysymykset 2017.....	67
Liite 2: Täydentävät sähköpostihaastattelukysymykset 2020.....	68

1. Johdanto

Millainen pienlehti eli zine on tekijänsä mielestä elämyksellinen? Miksi pienlehtiä tehdään Suomessa edelleen paperisina kappaleina, vaikka valtamediassa tuotetaan yhä enemmän digitaaliseen muotoon?

Zine eroaa lehdistä, joita näemme kaupan hyllyillä. Ensimmäinen tapa verrata zinejulkaisuja valtamedian lehtiin on niiden ulkomuoto. Ne ovat usein kooltaan pienempiä eivätkä noudata valtavirran graafisia linjauksia, joten ne voivat näyttää hyvin vapaamuotoisilta. Zinet ovat sisällöltään tavallisesti suppeampia ja kohdennetumpia kuin valtamedioiden julkaisut. Toisaalta zinellä ei tarvitse olla tarkkaan rajattua aihepiiriä ollenkaan, vaan sen sisältö voi koostua useasta eri aihealueesta, niin monesta kuin sen tekijä tahtoo. Tässä pääsemme toiseen ominaisuuteen, jossa zine eroaa aikakaus- tai sanomalehdestä, eli zinetekijään. Tekijän ei tarvitse olla alan ammattilainen, eikä häneltä edellytetä aikaisempaa kokemusta lehden sisällön tai ulkoasun koostamisesta. Tämä antaa mahdollisuuden käsitellä laajoja aihepiirejä, jotka voivat liikkua fiktion ja tositahtumien kuvauksen välillä. Sisältöjä tarkkailee ainoastaan tekijä itse, joten tarkkaa ohjeistusta ja rajoitteita ei ole. Ulkoasu ja sisältö ovat kumpikin vain yhden henkilön tai tekijäryhmän päätettävissä.

Tämän pro gradun tavoitteena on selvittää zinetekijöiden kokemuksia pienlehden fyysisyyteen ja sähköisyyteen liittyen sekä selvittää, millaiset asiat pienlehtien tekoprosessissa tuovat elämyksellisyyden kokemuksia. Suomessa aihetta on tutkittu tekijöiden näkökulmasta harvakseltaan, mikä tekee tutkimuksesta haastavaa. Aihetta sivuavia tutkimuksia kuitenkin löytyy. Suomalaisten pienlehtien digitalisoitumiseen vaikuttavia tekijöitä käsitellään muutamassa julkaisussa, joiden lisäksi zinejulkaisuja voi verrata myös muiden painotuotteiden, kuten sanomalehtien digitalisoitumiseen. Tekijäkokemusten sijaan suomalaiset tutkimukset ovat keskittyneet lukijakokemuksiin. Lukijakokemuksista tehdyt tutkimukset ovat nekin tärkeitä, sillä monet tekijät ovat tekemisen ohella lukijoita.

Aineistonkeruuta toteutin tekemällä viisi suoraa henkilöhaastattelua, jotka toimivat pohjana tutkimukselleni. Vuonna 2020 tein lisäksi täydentäviä sähköposti-haastatteluja, sillä koin alkuperäisistä haastatteluista puuttuneen aiheita, joiden mukaan ottaminen oli tutkimuksen kannalta tärkeää. Täydentävät haastattelut suuntasin viidestä haastattelusta kahdelle, jotka ovat jatkaneet aktiivisesti zinejen tekemistä viime vuosien aikana. Alkuperäisissä haastatteluissa keskityin pääasiassa tekijöiden onnistumisen kokemuksiin sekä painettujen julkaisujen tärkeyteen ja henkilökohtaisuuteen. Täydentävien haastattelujen päätavoitteena oli saada tekijöiden päivitettyjä kokemuksia sähköisiin e-zineihin liittyen. Täydentävien kysymysten kautta koin mielekkääksi selvittää, onko tekijöiden suhtautuminen sähköisiin zineihin muuttunut kuluneen kolmen vuoden aikana.

Zine-lehdet ovat mielestäni hetkellä ajankohtainen tutkimuskohde niiden aihepiirien ja toteutustapojen kehityksen vuoksi. Vaikka täysin digitaalinen zine on haastatelluille tekijöille vielä vuonna 2020 vieras toteutustapa, on heidän suhtautumisensa e-zinejä kohtaan muuttunut myönteisemmäksi. Olen ammatiltani graafinen suunnittelija, joten keskityn mielelläni lehden ulkoasuun. Sen lisäksi opintoihini ja töihini on kuulunut vaihtelevaa sisällöntuotantoa, josta uskon olevan hyötyä tarkastellessani lehtien sisältöjen ominaisuuksia. Viime vuosien aikana olen myös saanut omakohtaisesti seurata erilaisten painotuotteiden suosion laskua, näistä esimerkkeinä esitteet ja yritysten sisäiset julkaisut. Digitalisoituminen tapahtuu alalla nopein askelin. Tämän vuoksi zinejen digitalisoituminen ja digitaalisen tuotteen vertailu painettuun kiinnostavat minua erityisen paljon. Olen myös lukenut pienlehtiä ja julkaissut omia kuvituksellisia zine-julkaisuja viimeisten vuosien aikana, mikä tuo tutkimukseen oman näkökulmani zineharrastajana ja antaa eväitä itsereflektiiviseen pohdintaan.

1.1. Tutkimuskysymykset ja taustaa

Pienlehdillä on ollut vankka asema Suomessa jo pitkään. Ne ovat olleet suosittuja etenkin musiikkipiireissä ja niillä on erityisesti 1970–80-luvuilla pyritty tuomaan esille omia mielipiteitä musiikin tyyliuunnista. Omakustanteiset lehdet ovat olleet

myös tehokas keino arvostella valtavirtamediaa ja sen puutteita.¹ Graduni aihetta rajaan ottamalla käsittelyyn suomalaisen zinen nykytilan, joka eroaa 70-luvun mielipidevaikuttajalehdistä huomattavan paljon. Nykyjulkaisuissa korostuvat tekijän omat mielenkiinnon kohteet tai fiktiiviset aiheet. Vaikka kantaottavia zinejä tehdään edelleen, on niiden määrä vähentynyt.

Päätutkimuskysymykseni on *Millaisena suomalaiset zinetekijät kokevat fyysisyyden ja sähköisyyden pienlehdissä?* Tämä on mielenkiintoinen kysymys digitalisoituvassa ympäristössä, jossa mobiililaitteen mukana kuljettaminen tuntuu helpommalta paperiseen lehteen verratessa. Koska suomalaiset zinetekijät toteuttavat sinnikkäästi painettuja lehtiä digitaalisten sijaan, voi kuitenkin perustellusti väittää, että paperiset julkaisut ovat pitäneet Suomessa vahvasti pintansa. Fyysiseen julkaisuun liittyy elämyksellisyyttä, jota digitaalinen julkaisu ei pysty tekijöille tarjoamaan. Tarkoitukseni on saada selville, mitkä asiat vaikuttavat tämän elämyksellisyyden syntyyn ja miksi digitaalinen julkaisu ei tarjoa samaa kokemusta. Lähestyn aihetta kokoamalla yhteen konkreettisia asioita zinen teko- ja julkaisu-prosessista sekä tekijän kokemuksista liittyen hänen omaan työhönsä zinejen teon saralla.

Alatutkimuskysymykseni on *Millaiset osatekijät vaikuttavat fyysisen tai digitaalisen zinen elämyksellisyyteen?* Tarkoitukseni on saada selville zinetekijöiden ajatuksia kartoittamalla sekä muuta lähdemateriaalia hyödyntäen, millaisista tekijöistä koostuu moderni, onnistunut pienlehti. Keskityn suomalaiseen pienlehtimaailmaan, joten olen rajannut tutkimuskysymyksen suomalaisiin tekijöihin. Aluksi mietin tutkimusaiheen lähestymistä myös Suomen ulkopuolisten tekijöiden näkökulmasta ja kokemusten vertailua esimerkiksi ruotsalaisten harrastajien kanssa. Lopulta rajaus suomalaiseen zinepiiriin oli kuitenkin selkein ja tarjosi tutkimukselle sopivan rajatun katsauksen.

Kuten mainitsin, olen itsekkin zinetekijä ja pienlehdet ovat aihe, joka on kiinnostanut minua jo usean vuoden ajan. Olen toteuttanut kaksi sarjakuvatyylistä omakustanne-

¹ Nyberg 1990, 60

lehteä, jotka etenevät kuvallisen ilmaisun keinoin ilman tekstiä. Tällainen visuaalista puolta painottava toteutustapa on korostunut tämän hetken zineissä, joissa kirjallista sisältöä korvataan usein kuvituksen tai sarjakuvan keinoin. Omissa zineissäni *Garden*² ja *The Redwood Estate*³ juoni eteneekin juuri kuvallisesti, eikä niistä kumpikaan sisällä tekstisisältöä. Oli kyseessä minkä tahansa aihepiirin lehti, on mukana lähes aina jonkinlaista kuvitusta visualisoimassa tekstiä. Olen lisäksi ollut mukana kollektiivisessa zineprojektissa, joka sisälsi kuvituksellisia töitä kolmelta muulta kuvittajalta itseni lisäksi. Julkaisua levitettiin pikemmin kuvitusportfoliona, kuin voiton tavoittelun vuoksi. Pää-määränämme tässä projektissa oli antaa reilusti tilaa kuville tekstisisällön sijaan.

Viime vuosina olen lukenut vaihtelevista aiheista tehtyjä omakustannelehtiä ja koonnut yhteen ajatuksia siitä, millaisia sisältöjä tämän päivän omakustanne-sarjakuva- ja kuvituspiireissä Suomessa on. Olen päässyt tarkastelemaan vain osaa Suomessa tehdyistä pienlehdistä, sillä kaikkia zinejä ei ole mahdollista saada haltuunsa ilman kohtuutonta vaivaa. Kaikki tekijät eivät käy jakamassa tai myymässä lehtiään alan tapahtumissa, vaan saattavat tehdä lehtiä vain omaksi ja lähipiirinsä luettavaksi. Joissakin tapauksissa lehtien aiheet ovat niin kohdennettuja, että lehteä jaetaan vain rajatulle ryhmälle. Innostavaa tutkimustyössä onkin myös se, miten zineillä on mahdollisuus saavuttaa pieniä yleisöjä. Pienlehdellä on parhaassa tapauksessa aivan oma merkityksensä lehden aihepiiristä kiinnostuneelle yhteisölle, sillä se tarjoaa kanavan aiheille, joita valtaviiran mediat eivät käsittele, tai joita ne eivät käsittele tarpeeksi henkilökohtaisella otteella. Sähköisellä zinellä on mahdollista tavoittaa suuria yleisöjä, vaikka se ei aina olisikaan tekijän alkuperäinen tarkoitus. Monissa tapauksissa zine on tarkoitettu jaettavaksi vain pienen yhteisön sisällä ja fyysisessä lehdessä painatusmäärä jää reilusti alle sadan kappaleen, yleensä vain joihinkin kymmeneen lehtiin.

Vuonna 2017 tein pienlehtiin liittyvän pienoistutkielman samankaltaisella otsikoinnilla kuin tämän gradutyön.⁴ Graduni on saanut runkonsa aiemmasta työstä,

² Korpinen, 2018.

³ Korpinen, 2017.

⁴ Korpinen, 2017.

mutta tällä kertaa keskityn tekijöiden elämyksellisyyden kokemuksiin vaikuttavien osatekijöiden lisäksi myös digitaalisen ja painetun julkaisun ominaisuuksiin ja eroihin. Keskityn tässä tutkimuksessa tekijöiden kokemuksiin ja jätän lukijoiden kokemukset vähemmälle tarkastelulle. On kuitenkin hyvä huomata, että monet tekijät ovat myös lukijoita. Haastattelemanani henkilöt sivuavat vastauksissaan omia lukukokemuksiaan, jotka taas vaikuttavat ideoihin zinejen tekemisen taustalla. Lukijakokemuksista olisi kuitenkin mahdollista tehdä oma, erillinen tutkimuksensa, joten aiheajaus kattaa vain tekijäpuolen.

1.2. Keskeiset käsitteet

Termiä zine alettiin käyttää 1980-luvulla ja sillä viitattiin laajaan valikoimaan amatöörien julkaisemia omakustanteisia lehtijulkaisuja. Sanana zine juontuu englannin kielen aikakauslehteä tarkoittavasta sanasta magazine ja siitä johdetusta sanasta fanzine, jolla on tarkoitettu nimensä mukaisesti esimerkiksi kirjallisuuden, musiikin tai elokuva-alan fanien kirjoittamia, heitä kiinnostavia aihepiirejä käsitteleviä julkaisuja. Zinet eroavat fanzineistä siinä, että niiden sisällöt kertovat tavallisesti tekijästään, eivät tekijän fanituksen kohteesta. Zine-kulttuurissa ei ole niinkään kyse tekijöiden itsensä ulkopuolisista tekijöistä, vaan keskeisinä teemoina ovat heidän omat huomionsa ympäröivästä maailmasta, henkilökohtaisista kokemuksista ja omasta elämästä.⁵ Tämä on yksi suurimmista eroista valtalehdistön ja pienlehtien välillä. Pienlehtien aiheiden ei tarvitse pohjautua faktoihin ollenkaan, vaikka myös todellisuuteen perustuvat sisällöt ovat mahdollisia. Kun valtavirran lehdissä julkaistaan esimerkiksi henkilökuva, tulee tietojen perustua todelliseen henkilöön ja tämän kokemuksiin. Zinessä tällainen henkilön esittely voi olla kaunokirjallisuutta muistuttaen fiktiivinen tai muunneltu.

E-zine on digitaalinen pienlehti, joka on selattavissa jollakin sähköisellä alustalla, esimerkiksi pidempien julkaisujen jakamiseen tarkoitettussa palvelussa tai blogialustalla. E-zinejä näkee Suomessa jonkin verran, omien havaintojeni ja

⁵ Atton 2002. 54

haastateltujen zinetekijöiden mukaan kuitenkin vähän.⁶ Painetut lehdet ovat onnistuneet säilyttämään mielekkyytensä ja toisinaan e-zinen tekijä on voinut siirtyä jopa takaisin paperijulkaisuihin kokeiltuaan sähköistä alustaa.⁷ Koen kiinnostavaksi selvittää, miksi näin on käynyt ja miten pienlehtien painetut versiot ovat onnistuneet pitämään kiinni asemastaan muiden painettujen julkaisujen siirtyessä yhä laajemmin digiaikaan. Haastatteluissa olen ottanut tämän puheeksi ja sisällyttänyt mukaan useamman aihetta käsittelevän kysymyksen.

Zinetekijä on henkilö, joka on tehnyt yhden tai useamman omakustanteisen pienlehden valitsemastaan aiheesta ja valitsemalleen alustalle. Zinetekijöillä voi olla monia erilaisia syitä lähteä työstämään tee-se-itse -lehteä. Tarkoituksena voi olla esimerkiksi jonkin oman projektin, kuten bänditoiminnan, markkinoiminen tai yksinkertaisesti halu luoda visuaalisesti näyttävä kokonaisuus, jota myydä alan tapahtumissa. Zinetutkija Stephen Duncombe summaa zinetekijän motiiveja mielestäni onnistuneesti kirjassaan *Notes from Underground: Zines and the Politics of Alternative Culture*. Duncomben nimi on tullut esille useissa lähdemateriaaleissani, sillä hän on tutkinut laajasti zinejä osana alakulttuuria. Hän mainitsee, miten tärkeää tekijänä on luoda jotakin yhtä konkreettista kuin painettu lehti, painojulkaisu, joka koostuu täysin tekijänsä omista ajatuksista.⁸ Duncomben teos on useilta kohdin vanhentunut eikä käsittele esimerkiksi e-zineä, mutta tämä väittäminen pätee yhtä lailla tämän päivän zinetekijän motiiveihin.⁹ Sama motiivi on yksi tärkeimmistä haastattelemilleni zinetekijöille: konkreettisen työnjäljen merkitys. Asia käy ilmi jokaisen tekijähaastattelun yhteydessä.

Alan tapahtumilla tarkoitan esimerkiksi Helsingin sarjakuvafestivaalien pienlehtiosiota tai Tampere kuplii -sarjakuvafestivaalien Pienlehtimarssi-tapahtumaa. Nämä ovat kävijämääriltään suurimpia Suomessa järjestettävistä pienlehtien myyntitapahtumista. Suomessa järjestetyt myyntitapahtumat ovatkin lähes aina osa suurempaa tapahtumakokonaisuutta, vaikka niillä tavallisesti on

⁶ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁷ Atton 2002, 68.

⁸ Duncombe 1997, 19.

⁹ Lindenin haastattelu 23.11.2017.

omat järjestäjänsä. Yksittäisiä, pienlehtien myyntiin keskittyviä pieniä tapahtumia järjestetään satunnaisesti, mutta vuosittaisia tapahtumia Suomessa ei tällä hetkellä ole. Sarjakuvafestivaaleilla pienlehtiosasto on zineharrastajalle todennäköisesti painavin syy saapua paikalle. Itse olen kiertänyt sarjakuvatapahtumissa lähivuosina oikeastaan vain pienlehtimyyjien osastot, joissa zinetekijöiltä pääsee suoraan ostamaan heidän omia teoksiaan ja juttelemaan niiden sisällöistä sekä esimerkiksi visuaalisista valinnoista kasvatusten.

1.3. Metodit ja tutkimusetiikka

Kirjoitan graduni zinetekijän näkökulmasta. Niinpä mukaan tulee väistämättä itsereflektiivinen ote, joka näkyy etenkin alatutkimuskysymystäni avaavissa kappaleissa. Pyrin zinetekijänä analysoimaan ja tuomaan esille henkilökohtaista kokemustani fyysisyyden ja digitalisuuden eroista. Zine-harrastukseni alkoi lukijana 2010-luvun alussa tutustuessani suomalaiseen zineen alan tapahtumissa Tampereen ja Helsingin sarjakuvafestivaaleilla. Harrastukseni on painottunut pääosin fyysiseen paperizineen. Viimeisen kahden vuoden aikana olen tutkimukseni lomassa pyrkinyt tutustumaan myös digitaalisiin e-zineihin. Niiden löytäminen suomalaiselta zinekentältä on kuitenkin haastavaa. Tilannetta vaikeuttaa se, että e-zinen ja blogin, erityisesti sarjakuvablogin, ero on häilyvä.

Olen toteuttanut itse edellä mainitut kaksi painettua zineä, joita kumpaakin olen painattanut muutamia kymmeniä kappaleita. Omia kokemuksiani zineistä onkin vaikea olla huomioimatta tutkimusta tehdessä. Koen, että harrastuneisuuteni on vaikuttanut tutkimukseen laatiessani haastatelluille esitettyä kyselysarjaa. Uskoin valitsevani ajankohtaisia kysymyksiä, jotka koskisivat pääasiassa haastateltavien kokemuksia tekijöinä. Myöhemmin haastatteluja kuunnellessani huomasin, että osa kysymyksistä sivusi liikaa haastateltujen omia kokemuksia myös lukijoina. Kysymysten laatiminen oli haastavaa siinä, ettei niistä tulisi huomaamattani liian johdattelevia. Etenkin zinejen fyysisyyttä ja digitaalisuutta verratessa johdattelevien kysymysten laatiminen tuntui välillä liiankin helpolta, koska aloittaessani tutkimusta painettuja zinejä kohtaan kokemani arvostuksen tunne oli huomattavasti vahvempi

verrattuna digitaalisiin e-zineihin. Tarkoituksenani ei kuitenkaan ole missään vaiheessa tutkimusta ole ollut todistaa fyysisen julkaisun olevan parempi kuin digitaalinen, sillä kummallakin alustalla on omat hyvät ja huonot puolensa tekemisen ja julkaisun kannalta.

Zinetekijöiden haastattelut ovat olleet määrittävä tekijä tutkimuksessani ja niistä on ollut merkittävästi apua tutkimustuloksia ajatellen. Koen, että olen pystynyt suhtautumaan aiheeseen huomattavasti kriittisemmin, kun olen saanut omien ennakoasenteideni rinnalle muiden tekijöiden ajatuksia, joilla laajentaa tutkimustuloksia. Haastattelukysymyssarjan muodostamiseksi tutustuin mahdollisimman laajasti erityyppisiin zineihin ja niistä jo tehtyyn tutkimukseen. Haastatteluiden toimiessa pääaineistonani on tutkimukseni laadullista. Laadullinen analyysi kohdistuu siis haastattelujen sisältöihin. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti koen, että olen päässyt keräämään henkilökohtaisempaa aineistoa, kuin esimerkiksi määrälliseen tutkimukseen pohjautuvan kyselyn avulla olisi ollut mahdollista.¹⁰ Tutkimusetiikan haastatteluja kerätessäni huomioin käyttämällä Turun yliopiston tietosuojailmoitus pohjaa, jonka lähetin haastatelluille jo etukäteen. Ennen haastattelujen toteutusta kerroin siis kirjallisessa lausunnossa, miksi haastattelut toteutetaan. Lausunnossa oli myös maininta, että aineistoa käytetään luottamuksellisesti ja ainoastaan tutkimustarkoituksessa. Vuoden 2020 sähköpostihaastatteluissa mukana oli myös tietosuojaliite, jossa mainitaan tutkimukseen osallistuvan antavan suostumuksensa tietojen käsittelyyn, tallentamiseen ja hyödyntämiseen tutkimuskäytössä.

Pohdin tutkimusaineistoa kerätessäni, otanko mukaan itse zinejulkaisuja, sillä tarkoituksenani ei ole vertailla keskenään yksittäisten zinejen paremmuutta riippuen siitä, ovatko ne fyysisiä vai digitaalisia. Päädyin siihen, että on tarpeellista esitellä piirteitä muutamista haastateltujen tekijöiden omista julkaisuista, jotta pystyn antamaan konkreettisia esimerkkejä. Koen, että valitsemillani zineillä on yhtäläisesti tutkimusarvoa, olivat ne sitten painettuja tai digitaalisia. Vaikka

¹⁰ Hirsjärvi ym. 2007, 227

tutkimuksessani helposti korostuu se, että zinetekijät näkevät fyysisten julkaisujen merkityksellisyyden selkeämmin kuin digitaalisten ja sen vuoksi valitsevat painojulkaisun, tahdon yhtä lailla pyrkiä huomioimaan myös e-zinen mahdollisuuksia ja arvoa julkaisuna.

1.4. Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Valittuani pro gradu -aiheeni aloin ensimmäisenä työvaiheena suunnitella haastattelukysymyssarjaa, sillä haastattelujen avulla arvelin saavani tarkan katsauksen suomalaisen zinen nykytilaan. Tutkimusaineistona käytän pääasiassa suomalaisten zinetekijöiden haastatteluja, jotka toteutin suorina henkilöhaastatteluina. Haastatteluihin löytyi viisi sopivaa henkilöä, joiden julkaisuhistoriat ovat vaihtelevia. He olivat sopivia haastateltavia erilaisten taustojensa ja vaihtelevien zineaiheidensa vuoksi. Toteutin haastattelut kysymällä kultakin haastateltavalta samat kysymykset samassa järjestyksessä.

Useimmat haastatelluista ovat tehneet zinejä kahdesta viiteen vuoteen. Tekijöiden tyylit ja pienlehtien tekemisen syyt vaihtelevat, samoin mielipiteet sähköisen ja painetun julkaisun ominaisuuksista Uskon, että tällä kattauksella sain kattavan otannan suomalaisten tekijöiden näkemyksistä. Vaikka haastatteluja on rajallinen määrä, koen viiden haastattelun tuottaneen riittävästi materiaalia tämän tutkimuksen kannalta.

Haastatteluun aineistonkeruumenetelmänä päädyin siksi, että suomalaista omakustannemaailmaa ja zinetekijöiden henkilökohtaisia kokemuksia on tutkittu rajallisesti ja tahdon tuoda esille niiden nykytilaa. On selvää, että vaikka suomalainen omakustanne ei ole enää lapsenkengissä, on se silti vielä alkutaipaleellaan verrattuna esimerkiksi amerikkalaiseen omakustannekulttuuriin. Suomessa omakustanteita tehdään kuitenkin omaleimaisella tavalla ja käsillä tekemisen kulttuuri on vahvasti läsnä.¹¹ Aineistonkeruu haastattelujen kautta tuntui

¹¹ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

luontevalta myös siksi, että kumpikin tutkimuskysymyksistäni vaatii vastauksia itse tekijöiltä. Näen oman kokemukseni aiheesta apuna tutkimuksessa, mutta tarvitsin tarkasteltavaksi laajempaa aineistoa ja useampia tekijäkokemuksia.

Kysymyssarjassa pyrin keskittymään zinetekijöiden taustojen ja zinentekohistorian selvittämiseen yksinkertaisten kysymysten avulla. Sarjaan kuului esimerkiksi kysymys siitä, miksi tekijä on valinnut alustakseen painetun tai sähköisen lehden. Tämän kysymyksen kautta sain pohjatietoa siitä, millaiset taustatekijät ovat vaikuttaneet tekijän valintoihin työprosessin alussa ja miksi painotuote tuntui tekijöille niin tärkeältä alustalta. Kysyin myös tekijöiden valitsemista zineaiheista ja siitä, ovatko he myyneet tai jakaneet lehtiään ja miten suurelle yleisölle.

Vertailtuani näitä kokemuksia omieni kanssa olen huomannut monia yhteneväisyyksiä. Kuten edellä mainitsin, vuoden 2020 sähköpostihaastattelut toteutin pääosin siksi, että koin muutaman tutkimuskappaleen kaipaavan täydennystä, jota en muuten kuin haastattelujen kautta olisi voinut saada. Kaipasin tekijöiden henkilökohtaisia kokemuksia liittyen etenkin e-zineihin ja e-zinealustoihin. Kuten alkuperäinen haastattelusarja, myös sähköpostitse toteutettujen haastattelujen kysymykset löytyvät tämän tutkimuksen liitteistä.

Haastattelut on toteutettu puolistrukturoidusti, sillä koin sen itselleni helpoimmaksi haastattelumenetelmäksi. En ole aiemmin toteuttanut vastaavanlaisia haastatteluja, joten samanlaiset haastattelukaavat toimivat hyvin. Haastattelunauhoitukset toteutin oman puhelimeni äänitallennuksella, sillä totesin saavani sen avulla tarpeeksi selkeää ja laadukasta tallennetta. Pyrin pitämään haastattelut tiiviinä ja käytin noin puoli tuntia yhtä haastattelua kohden. Kysymyssarja on niin ikään ytimekäs, jotta haastattelun aikana ei lähdettäisi liiaksi sivupoluille. Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä tuntui helpoimmalta tavalta kerätä materiaalia, sillä haastattelussa sai vaivatta esittää lisäkysymyksiä ja keskustella elämyksellisyyteen vaikuttavista ja tekijöille henkilökohtaisista piirteistä. Loppujen lopuksi jokaisessa tekemistäni viidestä haastattelusta pitäydyttiin hyvin pitkälti yhdenmukaisessa kaavassa.

1.5. Aineistot ja aiempi tutkimus

Ensimmäisenä haastattelin kuvittaja ja sarjakuvataiteilija Apila Pepita Miettistä, joka on toteuttanut zinejä usean vuoden ajan. Miettinen toteuttaa sarjakuvallisia zinejä ja omien sanojensa mukaan tutkii ja tuo esille ihmisenä olemisen kokemusta ja sitä, miten ihmismielet toimivat. Hän ei karta surullisia tai raadollisiakaan aiheita ja tahtoo tuoda esille ongelmakohtia, jotka eivät muissa medioissa saa tarpeeksi huomiota.¹² Miettisen haastattelussa keskityimme suureksi osaksi suunnitelmallisen sisällön tärkeyteen, mutta sivusimme myös ulkonäöllisiä piirteitä.

Sarjakuvallisia zinejä toteuttaneen Sami Aartin zineaiheet ovat fiktiivisiä ja hän hakee niihin surrealistista otetta. Aartti on tehnyt neljä zineä sellaisista aiheista, joista toteutettuja julkaisuja hän mielellään itsekin lukisi. Hän tahtoo tehdä sarjakuvia muiden luettavaksi, ja zine on tuntunut luontaisimmalta kanavalta julkaista niitä. Hän löytää hyviä puolia niin digitaalisesta kuin konkreettisestakin zinestä, mutta kokee fyysisen julkaisun olevan mielekkäämpi toteutustapa.¹³

Noora Lindén on graafinen suunnittelija ja sarjakuvantekijä, joka on ollut aktiivinen zinejen saralla noin viiden vuoden ajan. Lindénin valitsemat aiheet ovat niin ikään fiktiivisiä ja toteutustavat sarjakuvaan ja kuvituksiin painottuvia.¹⁴ Lindén on tekijävuosiensa aikana toteuttanut viisi zineä, joiden joukossa on kolme pitkää julkaisua. Lindén on ammatiltaan graafinen suunnittelija, jonka vuoksi hän keskittyy pienlehdissä mielellään ulkoasuihin. Niinpä sivusimme hänen haastattelunsa aikana visuaalisuutta useaan otteeseen.

Antti Anttila on toteuttanut yhden musiikkiteemaisen zinejulkaisun. Hänelle inspiraatio zinen tekemiseen lähti halusta kokeilla musiikkitoimittamista. Anttila on vahvasti fyysisen zinen kannattaja eikä ole harkinnut digitaalisen julkaisun tekemistä, sillä hän kokee sen vievän tekoprosessista mukavuuden. Anttilalle

¹² Miettisen haastattelu 11.7.2017.

¹³ Aartin haastattelu 23.11.2017.

¹⁴ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

tärkeää zinejulkaisemisessa on tekemisen vapaus ja se, että pääsee toteuttamaan haluamaansa luovaa sisältöä.¹⁵

Harri Sippola ei ollut haastatteluhetkellä aktiivinen zineteon saralla. Hän on haastatelluista tekijöistä ainoa, joka on ollut mukana yksinomaan kollektiivisten zinejen tekemisessä. Sippola on kuulunut porilaiseen kulttuuriyhdistys Rapajöötiin ja toiminut yhdistyksen pienlehti *Jöözinen* päätoimittajana vuonna 2014. Jöözinen aiheet ovat vaihdelleet hyvin paljon ja ne sisältävät tekstejä useilta kirjoittajilta. Jöözinet toteutettiin fyysiseen muotoon, eikä uusia fyysisiä tai digitaalisia kappaleita ole julkaistu myöhemmin.¹⁶ Vaikka Sippola ei ole ollut aktiivinen zinetekijä viime vuosina, on hänen näkökulmansa kollektiivisen zinen päätoimittajana tärkeä tutkittaessa zinen luomaa yhteisöllisyyttä sekä, kuten myös muilla tekijöillä, fyysisyyden tärkeyttä.

Sami Aarttia lukuun ottamatta haastatelluilla zinetekijöillä on taustallaan viestintä- tai taidealan koulutus, mikä on tavallista, joskaan ei välttämätöntä zinetekijöiden keskuudessa. Pienlehden toteuttaminen nopeutuu etenkin, jos painattamiseen käyttää painoalan yritysten palveluita ja tekijällä on taitoa hyödyntää niitä. Digitaalisen zinen julkaisu käy nopeammin, mutta voidaan olettaa, että harva haluaa lukea visuaalisesti epämiellyttävää tai sekavaa julkaisua digitaalisessakaan muodossa. Kuka tahansa voi luoda sisältöä lehteen, mutta vaihtelevan sisällön kokoaminen yhtenäiseksi julkaisuksi vaatii aikaa. Zine voi olla hyvin vapaa- muotoinen eikä sen tarvitse näyttää valtavirtamedian lehdeltä, mutta mikäli tekijä haluaa myydä omakustanteitaan alan tapahtumissa, on huomioitava kilpailu: ostaja ei todennäköisesti nappaa lehteä myyntipöydältä käteensä, jos se ei ole ulkoapäin kiinnostava.

Vuoden 2020 sähköpostihaastattelut lähetin Sami Aartille ja Noora Lindénille, jotka ovat tehneet zinejä aktiivisesti ensimmäisten haastattelujen jälkeen. He ovat käyneet myymässä omia zinejään suuremmissa alan tapahtumissa Suomessa, joten heillä on päivitettyä kokemusta myös tältä saralta. Käytin osana aineistoa

¹⁵ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

¹⁶ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

haastateltujen tekijöiden vuosien 2016–2019 aikana julkaistuja pienlehtiä, pääasiassa antamaan kuvallisia esimerkkejä zinejen ulkoisiin tai sisällöllisiin ominaisuuksiin liittyen. Tekijät ovat olleet aktiivisia zineteon saralla edellä mainittujen vuosien aikana, minkä vuoksi kyseiset vuodet muodostavat otollisen rajauksen.

Vaihtoehtokulttuurin tutkimukseen erikoistuneen professori Chris Attonin kirjoittamaan *Alternative Media* -nimiseen teokseen viittaa useita kertoja. Teos esittelee zinen tärkeänä osana vaihtoehtoista kulttuuria ja käsittelee omakustanteiden historian lisäksi zinetekijöiden mielenmaisemaa ja lähtökohtia julkaisutoimintaan. Painojulkaisujen digitalisoitumisen myötä tutustuin julkaisujen digitalisoitumista käsitteleviin tutkimuksiin. Useat tutkimukset käsittelevät valtamedian digitalisoitumista, mutta myös pienlehtiä koskevia tutkimuksia on olemassa.

Aiempi suomalainen tutkimus pienlehtiin liittyvistä tekijäkokemuksista on keskittynyt 1970–80-lukujen zine-kulttuuriin ja siihen, miten menneiden vuosikymmenten perintö esiintyy moderneissa pienlehdissä ja vaihtoehtokulttuurissa. Lisäksi on tehty zinejen luomaan yhteisöllisyyteen keskittyvää tutkimusta. Olen perehtynyt muutamiin tämän pro gradun kannalta osuviin tutkimuksiin ja käytän seuraavia tutkimuksia osana tutkimusaineistoani. Päivi Hotakan tutkimus vuodelta 2005 käsittelee pienlehtien luomaa yhteisöllisyyttä yhteisöjen sisällä¹⁷. Hotakka tarkastelee yhteisöllisyyden kokemusta tekijöiden keskuudessa. Tämä on arvokas näkökulma, sillä zinejen tekijäkokemuksiin keskittyvää tutkimusta on rajatusti. Hotakan huomiot ryhmässä kootun pienlehden luomaan yhteisöllisyyteen liittyen ovat mielestäni erityisen mielenkiintoisia ja täydentävät etenkin Harri Sippolaa haastatelllessani syntyneitä aineistoja. Lisäksi pienlehtien luoma yhteisöllisyys on yksi itseäni tutkijana eniten kiinnostavista näkökulmista, vaikkei se olekaan tämän tutkimuksen tärkeimpiä teemoja.

¹⁷ Hotakka 2005, 58.

Valintoja pienlehtien julkaisualustojen taustalla käsitellään Iina Lievonen-Thapan pro graduissa vuodelta 2015. Lievonen-Thapa käsittelee yhteisöllisyyttä zine-tekijäryhmän keskuudessa kuten Hotakka, mutta vielä tätä enemmän tutkimus avaa julkaisuvaihtoehtoja. Yksi tutkimuksen tärkeimpiä aineistoja on kyselytutkimus, jolla Lievonen-Thapa on selvittänyt pienlehtien tekijöiden suunnitelmia julkaisuprosessin taustalla. Hän perehtyy julkaisemisen monikanavaisuuteen, jonka hän tutkimustulostensa perusteella arvelee olevan tulevaisuuden muoto julkaista pienlehtiä. Voi olla, että tulevaisuudessa pienlehtiä julkaistaan yhä fyysisinä kopioina, mutta painetun lehden rinnalla sama lehti julkaistaan myös sähköisenä e-zinenä.¹⁸ Lisäksi kyselyllä on lyhyesti avattu mielteitä digitaalisen ja painetun julkaisun välillä. Tutkimus kulkee nimellä *Pienlehti paperista pikseliin*, joten tutkimuksessa keskitytään etenkin digitalisoitumisprosessiin ja e-zineihin yleisellä tasolla.

Koin hyödylliseksi lukea myös Juuso Paason vuoden 2015 pro gradu -tutkielman *Jee, suuri pulunhuijaus: Suomalaiset punk- ja underground-pienlehdet ja niiden kulttuurinen tyyli vuosina 1967–1982*, sillä tutkimus auttoi ymmärtämään suomalaisen zinen taustoja ja ulkoasun kehittymistä. 1960–80-luvuilla punkjulkaisujen ulkoiset ominaisuudet edustivat samanlaista vapaata asua kuin nykypäivänä.¹⁹ Suomalaisten nykyzinejen ulkoasuissa on yhtä lailla keskenään samankaltaisuuksia kuin 60-luvun lehtien mustavalkoisissa, poukkoilevissa ulkomuodoissa. Zinetekijän omaan arvioon onnistuneesta pienlehdestä vaikuttaa pitkälti se, miltä lehti näyttää, joten Paason huomiot zinen ulkonäöllisistä piirteistä auttavat hahmottamaan ulkoasun kehityskaarta. Lisäksi Paaso tarkastelee pienlehtien kulttuurisen tyylin kehitystä ja syntyä Suomessa. Koen tärkeäksi selvittää, miten pienlehtikulttuuri on Suomessa kasvanut ja miten tämä kasvu on vaikuttanut zinetekijöiden motiiveihin tänä päivänä. Zinetekijän ja graafisen suunnittelijan Mirella Baasin tutkimus *Kuinka e sopii zineen? Digitaalinen pienjulkaiseminen taidezinen näkökulmasta* tarjoaa oman tutkimukseni kannalta hyödyllistä vertailua e-zinen ja painetun zinen välillä. Baas tuo esille etenkin sen,

¹⁸ Lievonen-Thapa 2015, 108.

¹⁹ Paaso 2015, 60-62.

että digitaalinen zine voi olla rehellisesti oma lajinsa, eikä sen tarvitse jäljitellä painetun zinen perinnettä.

Suomen ulkopuolella tehtyä tutkimusta löytyy enemmän. Koska suoranaisesti e-zinen tekijäkokemuksiin liittyvää, oman aiheajaukseni kannalta oleellista tutkimusta on rajallisesti, laajensin aineistohakua siten, että vertaan pienlehtien digitalisoitumista myös muiden painotuotteiden, esimerkiksi aikakauslehtien, digitalisoitumiseen. Henkilökohtaisia aiheita käsittelevällä e-zinellä ja blogilla on myös useita yhtäläisyyksiä, joten koen tärkeäksi verrata blogeja, etenkin sarjakuvablogeja, ja e-zinejä keskenään. Lisäksi olen hyödyntänyt lähteitä liittyen painotuotteen ja digitaalisen tuotteen lukijoissa herättämiin kokemuksiin riippumatta siitä, onko kyseessä ollut lehti vai esimerkiksi kirja. Tällä saralla erityisen tärkeäksi koen Ozgun Atasoy'n ja Carey K. Montgomeryn tutkimuksen *Digital Goods Are Valued Less Than Physical Goods*. Tutkimuksessa tarkastellaan nimensä mukaisesti kokemuksia digitaaliseen tuotteeseen siirtymisestä ja esitellään tutkittavien henkilökohtaisia kokemuksia siitä, miksi digitaalinen tuote on vaikea kokea yhtä arvokkaaksi kuin fyysinen. Tällainen vertailu on omalle työlleni tärkeää verratessani zinetekijöiden kokemuksia fyysisen ja digitaalisen omakustanteen eroista.

2. E-zinen mahdollisuudet suomalaisella zinekentällä

Vaikka haastattelemillani zinetekijöillä on erilaiset taustat ja tavat toteuttaa julkaisuja, ovat heidän vastauksensa kysymyssarjaan yhtenevät. Julkaisuhistorioiden eroista huolimatta heitä kaikkia yhdistää kiinnostus pienlehtiä kohtaan myös lukijoina. He taipuvat painetun zinen kannalle ja ovat toteuttaneet pääosin fyysisiä omakustannelehtiä. He ovat myös lukijoina keskittyneet fyysisten julkaisujen kuluttamiseen, mutta eivät koe sähköisten zinejen lukemista mahdottomana ajatuksena. Huolimatta haastatteluvastausten yhtenäisestä lopputulemasta on haastatelluilla taustallaan erilaisia näkökulmia liittyen painetun julkaisun valintaan

ja myös siihen, miksi digitaalinen tuote ei ole tuntunut itselle luontevalta tai muuten sopivalta julkaisutavalta. Digitaalisen julkaisutavan valinta tuo mukanaan konkreettisia muutoksia julkaisuvaiheen lisäksi myös tekoprosessiin.

Tässä kappaleessa käsittelen e-zinen mahdollisuuksia suomalaisella zinekentällä ja avaan haastatteluissa ilmenneitä ajatuksia digitaalisuuden vaikutuksesta pienlehteen. Tarkastelen digitaalisuudelle ominaisia piirteitä lehden tekoprosessin aikana sekä sen vaikutusta ulkoisiin ja sisällöllisiin ominaisuuksiin. Digitaalisuus tuo myös julkaisuprosessiin omanlaisensa otteen, minkä vuoksi sen käsitteleminen on tärkeää. Yhdessä nämä tekijät vaikuttavat zinetekijän valintaan fyysisen ja digitaalisen julkaisualustan välillä. Samalla ne vaikuttavat eri julkaisutapojen synnyttämiin erilaisiin kokemuksiin.

Toisessa alakappaleessa käsittelen perzinejä eli ”personal zinejä”, tekijälle henkilökohtaisista aiheista toteutettuja zinejulkaisuja. Perzine on muiden zinejen tavoin mahdollista toteuttaa niin fyysiseen kuin digitaaliseen muotoon. Haastatteluvastausten perusteella perzine on yksi zinen muodoista, jonka toteuttaminen digitaaliseen muotoon ei muuta sen zinemäisyyttä tai tee siitä vähemmän arvokasta kuin fyysisestä julkaisusta. Henkilökohtainen blogi ja e-zine, etenkin digitaalinen perzine, kulkevat niin julkaisumuotojensa kuin sisältöjensä puolesta käsi kädessä, minkä vuoksi blogitutkimuksen rinnastaminen e-zineihin on tärkeää.

2.1. Sähköisen julkaisun piirteet

Digitaalinen toteutusprosessi on zinetekijälle monella tavalla kannattava tapa työstää ja julkaista pienlehtiä. Digitaalisuus on ajankohtainen ja ympäristölle ystävällisempi tapa tuottaa zinejä fyysisiin julkaisuihin verrattuna. Internet mahdollistaa zinekkulttuurissa vahvasti läsnäolevan tee-se-itse-kulttuurin soveltamisen julkaisujen jakamisesta markkinointiin. Lisäksi sen avoimuus tarjoaa

kanavan äänille, jotka eivät painetussa mediassa pääse yhtä helposti kuuluviin.²⁰

Digitaalisuus luo uusia mahdollisuuksia zineille, jotka ovat aiemmin olleet sidoksissa paperiseen julkaisumuotoon.

Sähköisillä julkaisuilla on useita tekoprosessiin vaikuttavia piirteitä, joita zinetekijä ei välttämättä osaa ottaa huomioon, mikäli hän on tottunut julkaisemaan vain fyysisiä pienlehtiä. Olen omalla kohdallani viimeisen vuoden kuluessa alkanut miettiä, miten monia etuja digijulkaisun tekemisessä olisi verrattuna fyysisiin julkaisuihin. Aiemmin olen ollut perinteisen fyysisen lehden kannalla ja pitänyt sitä helpoimpana toteutusvaihtoehtona, mutta sittemmin olen huomannut digitaalisuuden tuovan mukanaan sujuvuutta sekä julkaisemiseen että markkinointiin. Verkko on vapaa julkaisualusta, jonne zinetekijä voi vapaasti luoda haluamansa sisällön. Usein saman sisällön voi julkaista sekä sähköisenä että painettuna, joten suurimmat erot digitaalisen ja fyysisen julkaisun välillä liittyvät sisällöllisten tekijöiden sijaan konkreettisiin ja ulkonäöllisiin tekijöihin, kuten siihen, voiko julkaisussa käyttää kymmentä vai kahta eri painoväriä.²¹ Yksi suurimmista eroista liittyy myös zinetekijän ja -lukijan kokemukseen zinen digitaalisuudesta. Kokemus on kaikille henkilökohtainen, sillä siinä missä toinen ei näe kahden julkaisutavan välillä suurta eroa, voi se toiselle tuntua hyvinkin merkitykselliseltä asialta.

E-zinen julkaiseminen internetissä on edullista, sillä kaikki painetussa muodossa julkaistavaan lehteen tarvittavat välikädet, kuten painatuspalvelut, voidaan jättää pois tuotantopuolelta jakeluun ja markkinointiin asti.²² Zinen mittaa ei tarvitse miettiä, sillä digimuotoisen lehden julkaiseminen ei muutu kalliimmaksi, vaikka sivumäärät lisääntyisivät. Painetussa lehdessä on tärkeää ottaa huomioon se, millainen budjetti painattamiseen on käytettävissä ja miten laajan julkaisun tuottaminen on mahdollista tai kannattavaa. Digitaalisessa julkaisussa näitä seikkoja ei tarvitse ottaa huomioon. Digitaalisella julkaisulla voi sopivan julkaisualustan ja kohdeyleisön löydyttyä olla mahdollista tehdä voittoa, sillä materiaalikulut ovat pienemmät. Vaikka voiton tavoittelu ei olisikaan tekijän ensisijainen tavoite, on kulujen kattaminen monelle

²⁰ Jamieson 2015, 7

²¹ Heinonen 2018, 13.

²² Jamieson 2015, 7.

tekijälle tärkeää, jotta seuraavan julkaisun tekeminen on mahdollista. Mieltinen toisaalta kokee, että Suomessa digitaalisessa ympäristössä myyntiä on vaikeaa tehdä, sillä monet lukijat odottavat paperijulkaisuja. Mikäli tekijä päätyy julkaisemaan e-zinen, kannattaa lehdestä tehdä ilmaisjulkaisu.²³ Suomessa e-zineä suosivia lukijoita on niin vähän, että taloudellisesti niiden tekeminen ei välttämättä ole kannattavaa. Toisaalta e-zineillä on mahdollista tavoittaa lukijoita myös Suomen ulkopuolelta, etenkin jos toteuttaa lehden englanniksi tai kuvallisesti eteneväksi. Mikäli tekijä on käyttänyt tekoprosessiin runsaasti aikaa, saattaa hän kokea käytettyjen työtuntien vaativan jonkinlaista korvausta, joko lukijakommentteina tai taloudellisena hyötynä. Taloudellista hyötyä tavoitellessaan e-zinetekijän kannattaa kuitenkin olla odottamatta liikoja suomalaisilla markkinoilla.²⁴

Pienen budjetin vuoksi digitaalisesti tapahtuvan markkinoinnin edullisuus on tärkeää, sillä digitaalista zineä on helpompi markkinoida digitaalisten kanavien kautta, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median tuomat mahdollisuudet markkinoinnin kannalta ovat merkitykselliset omakustanteiselle lehdelle. Lukijalle digijulkaisuun käsiksi pääseminen on myös huomattavasti nopeampaa, sillä se on mahdollista sekunneissa, etenkin jos julkaisun avaaminen ei vaadi esimerkiksi käyttäjätunnuksia. Painotuotetta saattaa tilatessa joutua odottamaan jopa viikkoja ja, toisin kuin digitaalisessa julkaisussa, painotuotteesta on vaikeampaa jakaa muutaman sivun ennakkonäytettä lukijoiden kiinnostuksen herättämiseksi.²⁵ Myös sosiaalinen media tarjoaa monipuolisuutta, sillä alustoja on monia. Jokainen tekijä voi valita alustojen joukosta itselleen sopivan markkinointikanavan ja toteuttaa viestintää sen kautta valitsemallaan tavalla. Kuten verkkosarjakuvia, myös e-zinejä on helppo jakaa ja suositella tuttaville linkkien avulla. Samalla sähköisiin pienlehtiin liittyvän keskustelun aloittaminen helpottuu ja tekijälle lähetettävät kommentit saapuvat perille nopeasti kannustaen uusien zinejen toteuttamiseen.

Julkaiseminen käy digimuodossa nopeasti muutamalla klikkauksella. Näin etenkin, mikäli valittu alusta on käyttöliittymältään helppokäyttöinen. Anna Heinosen pro gradu

²³ Mieltisen haastattelu 11.7.2017.

²⁴ Mieltisen haastattelu 11.7.2017.

²⁵ Santos Silva 2011, 4.

-tutkielmassa *Henkilökohtaisesta yhteisölliseen, elämäyksestä kasuaaliin – Sarjakuvan digitalisoitumisen vaikutus lukukokemukseen* käsitellään lukijan kokemusta tämän siirtyessä paperijulkaisun lukemisesta digitaalisen sarjakuvan pariin. Heinosen tutkimus nostaa esille huomioita, jotka ovat rinnastettavissa zinelehtien digitalisoitumiseen, myös muuntyyppisten pienlehtien kuin sarjakuvazinejen tapauksissa. Voidaan esimerkiksi vertailla sitä, miten lukukokemus erilaisten zinejen kohdalla muuttuu siirryttäessä painotuotteesta e-zineihin ja toisaalta myös sitä, miten tekijöiden työ muuttuu kokonaan digitaalisilla välineillä toteutettavissa projekteissa. Yksi Heinosen tutkimuksessa esiintyvä huomio liittyy lukualustan käyttöliittymään ja siihen, miten tärkeitä ominaisuuksia sen toimivuus ja helppokäyttöisyys ovat. Erityisesti esille nousevat sivujen kääntämiseen liittyvät huomiot. Sivuja käännetään usein, zinejä selatessa mahdollisesti jopa useammin kuin sarjakuvaa luettaessa, joten seuraavalle sivulle vievän painikkeen täytyy olla sijoitettu harkiten. Sivuston tulee olla selkeä ja helposti navigoitava, jotta lukemisen mielekkyys säilyy. Latausta vaativat sivustot aiheuttavat myös negatiivisia tunteita. Heinonen mainitsee esimerkkinä sivustojen latautumisen hitauden ja bugit, jotka vaikeuttavat sisältöjen latautumista.²⁶ Lukukokemukseen vaikuttavat käyttöliittymän lisäksi julkaisun löytäminen ja saavutettavuus. Mikäli julkaisualusta on sekava tai zineä joutuu etsimään pitkään, nousee turhautuminen pintaan jo ennen lukemisen aloittamista. Tekijän on mietittävä kaikkia näitä seikkoja erityisen tarkkaan.

Sähköinen julkaisu tarvitsee toimivan alustan, joita on valmiina kuitenkin vähän. Julkaisualustan sopivuus on jokaiselle zinetekijälle yksilöllinen asia, mutta haastatteluaineistosta ilmeni, että suurimpia kompastuskiviä e-zinen tekemiselle ovat juuri huonot alustavaihtoehdot. Mikä tahansa blogialusta voi toimia zinen julkaisualustana, mikäli tekijä identifioi itsensä zinetekijäksi bloggaajan sijaan. Ulkopuoliselle blogissa julkaistu zine näyttäytyy kuitenkin helposti vain blogina ja sen tekijä bloggaajana, mikä on tekijän näkökulmasta harmillista. Tärkeimpänä vaatimuksena zinetekijälle on tavallisesti se, ettei alusta saisi rajoittaa tekemistä liikaa, sillä rajoitukset vievät tekoprosessia liian kauaksi zinelle ominaisesta tekemisen

²⁶ Heinonen 2018, 3, 42.

vapaudesta. Zinetekijän on mahdollista olla bloggaajaa luovempi esimerkiksi sivuasettelujen suhteen, kun tarinan ei tarvitse kulkea lineaarisesti ylhäältä alas.²⁷ Tällaiseen rajattomaan työskentelyyn sopivan alustan löytäminen voi olla vaikeaa ja mikäli omat koodaustaidot ovat heikot, ei omien nettisivujen luominen käy käden käänteessä.

On tärkeää muistaa, että zinetekijä ei välttämättä tahdo identifioitua bloggaajaksi, sillä kyseessä on eri media. Aartti kertoo julkaisseensa sarjakuvia aiemmin blogialustalle mutta siirtyneensä sittemmin painettuihin zineihin.²⁸ Sarjakuvabloggaamista ja zinen tekemistä voi pitää toisistaan erillisinä asioina ymmärrettävästä syystä: blogi on jatkuvaa, päivittyvää virtaa, zine puolestaan alun, keskikohdan ja lopun muodostama kokonaisuus.

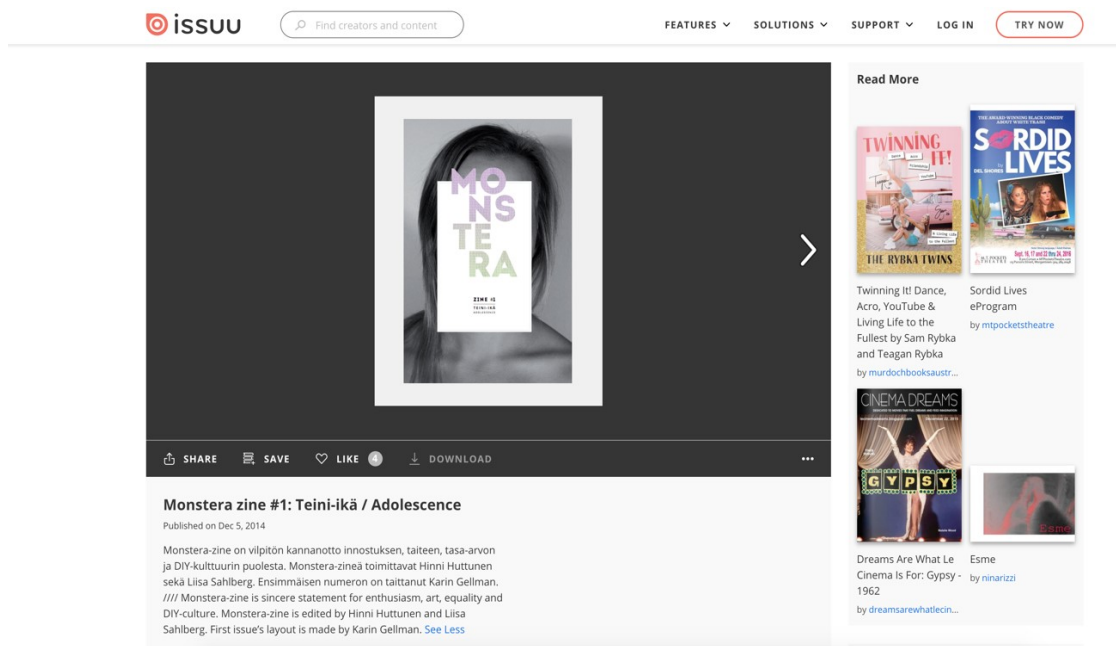
E-zineille sopivien julkaisualustojen puutteen on kokenut hankalaksi erityisesti Lindén, joka kertoo ainoan hänelle tutun pienlehtien julkaisutoimintaan sopivan julkaisualustan olevan nettisivusto *issuu.com*.²⁹ Issuu on palvelu, johon kuka tahansa voi ladata omia julkaisujaan. Lisämaksusta sivujen laitaan ilmestyvät mainokset on mahdollista saada pois. Palvelussa julkaisun sivuja voi selailla kätevästi painetun lehden tavoin ja julkaisu on mahdollista ladata palvelusta lukijan omalle tietokoneelle, mikäli tekijä on antanut siihen luvan.³⁰

²⁷ Freedman 2002, 3.

²⁸ Aartin haastattelu 23.11.2017

²⁹ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

³⁰ Issuu 2008, verkossa <https://issuu.com/>.

Kuva 1: Issuu.com on julkaisualusta, jonne voi ladata oman zinensä valmiina pdf-tiedostona. Julkaisun selailu toimii reunoissa olevista nuolista klikkaamalla. Kuvassa Hinni Huttusen ja Liisa Sahlbergin vuonna 2014 julkaiseman *Monstera*-zinen ensimmäinen numero. (Huttunen & Sahlberg, 2014)

Myös Miettinen kokee, ettei Suomen zinepiireihin ole ainakaan vielä rantautunut sopivaa julkaisualustaa, jonka avulla omia digitaalisia omakustanteita voisi helposti myös myydä. Myös hän mainitsee issuu.comin ainoana itselleen entuudestaan tuttuna julkaisuvaihtoehtona. Miettinen ei ole toteuttanut e-zinejä huonon taloudellisen hyödyn vuoksi ja hän kokee järkevämmäksi tuottaa painettuja julkaisuja ilmaiseksi jaettavien sähköisten sijaan.³¹ Tämä viestii huonoista vaihtoehdoista julkaisualustojen kentällä ja tekee digitaalisesta julkaisutoiminnasta jo ajatustasolla haastavaa.

Julkaisemisen jälkeen ajankohtaiseksi nousee e-zinen levitys potentiaalisille lukijoille. Kun tekijä on nähnyt konkreettisen painojulkaisun toteuttamisen vaivan alusta loppuun asti, on markkinointi prosessin seuraava tärkeä askel. Julkaisun jakaminen helpottuu digitaalisissa lehdissä.³² On huomattavasti nopeampaa jakaa zineä nettipalvelun, kuten oman blogin, kautta kuin esimerkiksi postimyynnin kautta. Zinejen myyntitapahtumiin tulee valmistautua eri tavoin, mikä vie huomattavan paljon aikaa.

³¹ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

³² Sippolan haastattelu 1.2.2018.

Valmistautua tulee muun muassa sopimalla painotalon kanssa painoaikatauluista ja miettimällä oman pöydän esillepanoa ja hinnastoa. Toisin kuin painettujen lehtien tapauksessa, ei e-zinen jakelu ole sidoksissa sen fyysisten kopioiden määrään. Digilehti on mahdollista saavuttaa mistä päin maailmaa tahansa, sillä lukijalta vaaditaan vain internet-yhteyttä. Hakukoneet ja optimointi auttavat zinejulkaisujen löytämistä ja tekijän sosiaalisen median tileihin on helppo lisätä jakolinkkejä. Itse julkaisua on helpompi jakaa niin tekijänä kuin lukijana, kun se on jo valmiiksi sähköisessä muodossa.³³

Mikäli pienlehti on toteutettu alusta loppuun digitaalisesti, paperisten työversioiden muuttaminen digitaaliseen muotoon jää pois ja tekeminen nopeutuu. Kukapa erityisesti pitäisi skannaamistyöstä ja virheiden korjaamisesta jälkikäteen digitaalisesti, kysyy Anttila. Hänen mielipiteensä skannaukseen sekä muuhun digitaaliseen työstämiseen on selvä. Hän kertoo, että työskentely muuttuu automaattisesti tylsemmäksi, kun tekemiseen ottaa mukaan tietokoneen.³⁴ Anttilan zinejulkaisu on toteutettu perinteisesti kotitulostimella ja se muistuttaa hallitun kaoottisella ulkonäöllään Paason tutkimuksessa kuvattuja 1970–80-luvun taitteen suomalaisia zinejulkaisuja.³⁵ Anttilan kanssa yhteneviä ajatuksia on myös Aartilla, joka on hänkin tahtonut toteuttaa vain fyysisiä julkaisuja.³⁶ Skannaukselta ei kuitenkaan voi vältyä, vaikka julkaisisikin vain painettuja julkaisuja. Käsin työstetyt piirrookset tai muu materiaali on aina pakko käyttää skannerin läpi, jotta ne saa lopulliseen digitaaliseen painomuotoonsa.

Digijulkaisuun on mahdollista lisätä suoria hyperlinkkejä, mikä ei ole mahdollista paperisten lehtien kohdalla. Linkkien avulla lukijan saa syventymään aiheisiin paremmin ja niillä on helppo liittää mukaan lisäinfoa. Markkinointitarkoituksia ajatellen tekijä voi myös linkittää esimerkiksi sosiaalisen median kanaviaan suoraan julkaisuun. Paperizineissä olevia mainintoja Instagram- tai Twitter-tileistä tulee omien kokemuksieni mukaan harvemmin näpytelyä esille jälkikäteen. Santos Silva mainitsee

³³ Santos Silva 2011, 2.

³⁴ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

³⁵ Paaso 2015, 60-61

³⁶ Aartin haastattelu 23.11.2017.

lehtien digitalisoitumisen vaikutuksia käsittelevässä artikkelissaan myös tärkeän ja helposti huomaamatta jäävän digijulkaisun edun: kuvan tai muun pieneksi jäävän kohteen suurentaminen käy nopeasti muutaman klikkauksen avulla.³⁷

Vaikka sähköisyys tuo mukanaan monia ilmaisia tai pieneen budjettiin sopivia jakamistapoja, täytyy joistakin julkaisualustoista maksaa aloitus- tai kuukausimaksu. Mitä enemmän tahtoo itse nähdä vaivaa zinen julkaisussa, sitä edullisemmalla hinnalla lehden tavallisesti saa julkaistua. Omat nettisivut tai sähköpostijakelu ovat ilmaisia, mutta työläitä tapoja verrattuna esimerkiksi Issuu.com-palveluun. Atton mainitsee zinen olevan kenelle tahansa täydellinen kanava kertoa omista kokemuksistaan, sillä kuka vain voi julkaista zinen, jos hänellä on jotakin sanottavaa.³⁸ Juuri tähän ajatukseen zinen tekeminen on aina perustunutkin: kenellä vain on vapaus toteuttaa ja jakaa zineä, sillä tekeminen ei vaadi koulutusta media-alalta. Internet ja e-zine tarjoavat täydellisen väylän kenelle tahansa, sillä sähköinen julkaiseminen on mahdollista toteuttaa nollobudjetilla. Samalla tämä tukee Attonin mainitsemaa zinen tekemisen perusolettamusta siitä, että zinejä tulisi voida tehdä riippumatta tekijän taloudellisesta tilanteesta. Sananvapaus on omakustanteiden määrittävä tekijä.³⁹

Heinosen tutkimuksen kautta tutustuin amerikkalaisen sarjakuvataiteilija ja tutkija Scott McCloudin tutkimukseen verkkosarjakuvien digitaalisesta lukukokemuksesta ja siitä, miten kokemus muuttuu, kun fyysinen paperi otetaan pois ja korvataan tabletilla tai muulla digitaalisella lukulaitteella. Vaikka McCloudin kokemus eroaa suomalaisten tekijöiden kokemuksista, koen tärkeänä tuoda hänen näkökulmansa esille ja samalla haastamaan omaa näkökulmaani. McCloud vertailee teoksessaan *Reinventing Comics* digitaalista ja fyysistä lehteä keskenään ja esittää kysymyksen siitä, onko ihmisellä tarve koskettaa lukemaansa jollakin tavalla fyysisesti saadakseen siihen syvemmän yhteyden. Sarjakuvien kautta hän pohtii sitä, menettävätkö ne lukukokemuksensa puolesta jotakin tärkeää, jos fyysisyys otetaan pois. McCloud tyrmää väittämän omalta osaltaan, digitaalisuus ei poista lukukokemuksesta mitään, mutta muuttaa sitä

³⁷Santos Silva 2011, 2.

³⁸ Atton 2002, 55.

³⁹ Atton 2002, 55.

esimerkiksi mahdollisten lisättyjen interaktiivisten elementtien ja liikkuvien kuvien kautta.⁴⁰ Fyysisestä digitaaliseen siirtymisessä on jokaisella tekijällä omanlaisensa näkemys, mutta itse koen tärkeäksi huomata McCloudin esittämät seikat lisättyjen elementtien mahdollisuudesta. Digitaaliseen julkaisuun siirtyessä joitakin ominaisuuksia jää väkisin pois, mutta niille löytyy digialustoilta lukuisia korvaavia ominaisuuksia.

2.2. Perzine digitaalisessa ja fyysisessä muodossa

Yhteisöllisyyttä eri zinelajien keskuuteen tuovat erityisesti perzinet. Perzinellä tarkoitetaan henkilökohtaisia kuvauksia tekijän mielenmaisemasta tai hänelle tapahtuneista asioista.⁴¹ Perzinejä toteutetaan usein hyvin samanlaiseen muotoon kuin blogijulkaisuja blogiin, sillä sen sijaan, että perzine sisältäisi juonellisen tarinan kuten esimerkiksi sarjakuvazine, käsittää se useammin yksilön mietteitä tai kertomuksia yksittäisistä tapahtumista. Blogien tarjoama mahdollisuus erillisille julkaisuille antaa sopivan väylän perzinen pätkittäisemmille teksteille. Tällainen pätkittäisyys erottaa perzinen muunlaisista zineistä, joissa on usein yhdessä jaksossa koko tarina. Atton kuvaa perzinen kirjoittamista hyvin samanlaiseksi työprosessiksi kuin kirjeen kirjoittaminen. Perzineen voi vuodattaa omia tunteita ja ajatuksia samaan tyyliin kuin kirjekaverille kirjettä kirjoittaessa.⁴² Tämä tuo digitaaliseen perzineen henkilökohtaista lisää sekä lukijalle että tekijälle. Perzinen henkilökohtaisuus auttaa samaistumaan tekijän kokemuksiin ja luo samalla vertaistukea ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Zinetekijä ja graafinen suunnittelija Mirella Baas käsittelee kandiditutkiimuksessaan sähköisen zinen uskottavuutta perinteisen fyysisen zinen rinnalla. Fyysisyyden voisi sanoa olleen zinelle jo pitkään niin tärkeä ominaisuus, että sen siirtäminen digitaaliseen muotoon muuttaa sen joksikin muuksi kuin zineksi. Baas antaa esimerkkinä tästä niin ikään henkilökohtaisen perzinen, joka digitaalisessa muodossaan

⁴⁰ McCloud 2000, 154–199.

⁴¹ Atton 2002, 58.

⁴² Atton 2002, 58.

on niin samankaltainen kuin henkilökohtainen blogi, että voidaan esittää kysymys siitä, onko perzine enää zine vaiko vain blogi. Digitaalisuus ei kuitenkaan kumoa pienlehden perustavia ominaisuuksia tai muuta tekijän motiiveja tekemisen taustalla, joten digitaaliset zinet voi jakaa omaan haaraansa jatkamaan painetun lehden perinnettä.⁴³ Vaikka digitaalinen perzine voi ulkonäöltään muistuttaa blogia, on se silti zine, mikäli sen tekijä on niin tarkoittanut. Digitaalisen zinen ei tarvitse pyrkiä korvaamaan fyysistä zineä, sillä kummallakin on omanlaisensa vivahteet, jotka luovat kehykset kullekin zinetyypille. Digitaaliset ja fyysiset lopputuotteet saattavat olla ulkonäöltään ja tuntumaltaan erilaisia, mutta sisältö voi olla yhtenäinen. Tämän vuoksi e-zinen, esimerkiksi digitaalisen perzinen, on mahdollista toimia omana kokonaisuutenaan aivan kuten painetunkin zinen.

Teoksessa *Cohesive profiling: Meaning and interaction in personal weblogs* Christian R. Hoffmann mainitsee termin päiväkirjablogi, jonka ominaisuudet ovat kuvaukseltaan hyvin lähellä digitaalista perzineä. Päiväkirjablogi luodaan pääosin kanavaksi itseilmaisuuksiin ja mahdollisuudeksi luoda samanhenkisiä kontakteja.⁴⁴ Lähtökohdat ovat siis samankaltaiset kuin digitaalisen perzinen luomisessa. Päiväkirjabloggaajalle, sen enempää kuin perzinen tekijällekin, ei ole tärkeää tavoitella taloudellista voittoa, vaan tekijän valitsema alusta toimii omien ajatusten julkaisukanavana. Hoffman mainitseekin henkilökohtaisten kokemusten ja tunteiden olevan päiväkirjablogin keskiössä.

Haastatellut mainitsivat, että perzinen sähköisyydellä tai fyysisyydellä ei oikeastaan ole väliä ja että perzine toimii kummassakin muodossa.^{45 46} Kysyttäessä perzinen toimivuudesta fyysisessä ja digitaalisessa muodossa Lindén kertoo:

”Olen tykätynyt molempiin. Zinen muodossa henkilökohtaiset aiheet täytyy tinkiä sivurajan vuoksi tiivistää paremmin kuin vaikka ajatuksenjuoksua tukevassa sarjiblogissa, mutta molempia tulee luettua.”⁴⁷

⁴³ Baas 2018, 9.

⁴⁴ Hoffman 2012, 39.

⁴⁵ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

⁴⁶ Aartin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

⁴⁷ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

Lindén mainitsee fyysisen perzinen haasteet. Moninaisia ajatuksia voi olla hankala tiivistää fyysiseen muotoon, joten sarjakuvablogimainen julkaisukanava sopii niiden jakamiseen erityisen hyvin. Tämä on yksi tärkeimmistä tekijöistä digitaaliseen perzineen kohdistuvan myönteisyyden taustalla. Muunlaiset zinet, esimerkiksi tarinalliset sarjakuvazinet, sisältävät tavallisesti tekoprosessin alussa suunnitellun juonen, jolla on alku ja loppu. Perzine puolestaan sisältää vapaata ajatuksenjuoksua, josta on vaikea määritellä alkua, keskikohtaa tai loppua. Tästä syystä perzine toimii digitaalisessa muodossa erityisen hyvin.

Valitsemalla formaatikseen digitaalisen perzinen tekijän on myös helppo pysyä anonyyminä, mikäli hän niin tahtoo. Jenny Bronsteinin bloggaajien verkkoläsnäoloon keskittyvässä tutkimuksessa mainitaan bloggaajalle olevan helpompaa jakaa omia tunteita verkon kautta, kuin kasvotusten.⁴⁸ Samojen asioiden kanssa painivat todennäköisesti myös monet digitaalisen perzinen tekijät. Henkilökohtaisesta aiheesta tehtyä julkaisua on helpompi jakaa digitaalisesti kuin esimerkiksi myydä kasvotusten zinetepahtumassa fyysisenä julkaisuna.

2.3. Zinetekijän valinta sähköisen ja painetun pienlehden välillä

Digitaalisen zinen edellä mainittujen hyvien puolien takia voisi kuvitella jokaisen zinetekijän olevan vakuuttunut siitä, että lehtien digitaalinen julkaiseminen ja markkinointi on parempi vaihtoehto kuin painetun zinen tekeminen. Nämä ovat kuitenkin kaikki konkreettisia hyötyjä. Ne eivät kerro, miksi tekijöiden on vaikea kokea digitaalisuus omaksi toteutustavaksi, vaikka fyysinen toteutus ei olisi edullisempi tai sujuvampi vaihtoehto. Digitaalisuus ei vain näytä vieraalta, se myös tuntuu konkreettisesti oudolta henkilölle, joka on tottunut lukemaan ja tekemään fyysisiä lehtiä ja selailemaan niitä käsissään. Tähän voivat samaistua monet, jotka ovat vaihtaneet fyysisten kirjojen lukemisen johonkin sähköisten kirjojen lukemiseen

⁴⁸ Bronstein 2013, 162.

tarkoitetuista laitteista. Lindénin mielipide e-zinejen lukemiseen ei ole muuttunut alkuperäisestä haastattelusta, hän kuluttaa edelleen mieluummin fyysisiä julkaisuja:

*”Luen mieluummin fyysisiä kopioita kuin ostan zinen esim. PDF-muodossa. Fyysinen on myös silmien kannalta mukavampi lukea kuin ruudulta ja siinä on aina oma tekemisen fiilis”.*⁴⁹

Baas käsittelee kysymystä siitä, viekö digitaalinen julkaisualusta pienlehdestä pois jotakin ratkaisevaa, joka välittyisi ainoastaan konkreettisen tuotteen kautta. Hän vastaa kysymykseensä kieltävästi, sillä hän kokee digitaalisen ja fyysisen tuoman elämyksellisyyden olevan verrattavissa toisiinsa. Kuitenkin digitaalisen tuotteen tulee tarjota konkreettisuuden ja kolmiulotteisuuden tilalle korvaava elementti, esimerkiksi jokin interaktiivinen tai multimediallinen ominaisuus.⁵⁰ Tekijälle e-zine tarjoaa uusia mahdollisuuksia, sillä omia taitojaan voi hyödyntää esimerkiksi liittämällä julkaisuun animaatiota. Anna Heinonen mainitsee myös linkkien tarjoaman mahdollisuuden lisätiedon jakamiseksi.⁵¹ Baasin omassa e-zinessä *Unizine: A Dream About Freedom* on muutamissa kohdissa hyödynnetty gif-animaatiota ja interaktiivisuutta siten, että hiirtä kuvallisten elementtien päällä liikuttaessa niiden värit vaihtuvat.⁵²

⁴⁹ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

⁵⁰ Baas 2018, 2.

⁵¹ Heinonen 2018, 14.

⁵² Baasin e-zine *Unizine: A Dream About Freedom*, verkossa <https://unizine.fi/>.

MILLENNIALS ARE
OBSESSED WITH
HOUSEPLANTS
BECAUSE THEY CAN'T
AFFORD KIDS

MILLENNIALS ARE
OBSESSED WITH
HOUSEPLANTS
BECAUSE THEY CAN'T
AFFORD KIDS

Kuva 2: Allekkain kaksi samasta kuvasta otettua kuvakaappausta Mirella Baasin e-zinestä Unizine: A Dream About Freedom. Siirtäessä hiirtä elementin päällä sen värit vaihtuvat. (Baas, 2018)

Yksi digijulkaisuun siirtymisen hankalimmista puolista liittyy sosiaaliseen muutokseen, sillä digitaalisten zinejen kohdalla vuorovaikutus lukijan ja tekijän välillä on erilaista painettuun zineen verrattuna. Zinejen avulla voi luoda yhteisöllisyyttä, mutta samaan tapaan kuin kirja tai aikakauslehti on tarkoitettu vain luettavaksi, ei zinenkään vahvuus,

esimerkiksi blogiin verrattuna, ole vuorovaikutus.⁵³ E-zinelle sopivat alustat, kuten issuu.com, eivät tarjoa automaattista palautelaatikkoa tai tilaa chattaamiselle lukijan ja tekijän tai vain lukijoiden kesken. E-zinellä on kuitenkin hyvät mahdollisuudet luoda interaktiota. E-zinen toteuttaminen blogialustalle antaa sille käyttöön samat vuorovaikutusmahdollisuudet kuin blogialusta antaisi esimerkiksi sarjakuvablogille.

Haastatteluissa kävi useaan otteeseen ilmi, että digitaalinen julkaisu koetaan haastavaksi nimenomaan siksi, että lukijapalautteen saaminen fyysisestä julkaisusta on suurempaa ja siitä saa tekijänä irti enemmän kuin anonyymistä kommentista e-zinen palautelaatikossa.^{54 55} Tunnistan tämän itsekin, sillä myyntitapahtumassa suoran palautteen saaminen kannustaa jatkamaan ja toisaalta keskustelun aloittaminen zinen aihepiiristä käy helpommin suoraan kasvojen kuin jälkikäteen digitaalisesti. Lindéniä kummastuttaa se, että hän kokee lukijoiden kommentoivan digimuodossa olevia julkaisuja vähemmän kuin fyysisiä myyntitapahtumassa ostettavia zinejä, vaikka voisi ajatella, että digitaalisesti kommentoiminen olisi monen mielestä vaivattomampaa.⁵⁶

Lukijalle avautuu lisäksi erilainen suhde pienlehteen, kun se on konkreettisesti muodossa:

”Lukija saa läheisemmän kosketuksen zinetekijän työhön, kun hän saa lukea konkreettista paperista lehteä.”⁵⁷

Lindénin haastattelussa yhdeksi tärkeimmistä oivalluksista nousi juuri henkilökohtaisuus, jonka vuoksi hän itse toteuttaa painettuja zinejä sähköisten sijaan. Painettu zine on henkilökohtainen sekä tekijälle että lukijalle, sillä fyysinen julkaisu on ostajalleen henkilökohtainen esine. Samaistun tähän zineharrastajana itsekin: painojulkaisua tulee helpommin luettua useita kertoja, kun taas digitaalisen

⁵³ Freedman 2005, 4.

⁵⁴ Aartin haastattelu 23.11.2017.

⁵⁵ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁵⁶ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

⁵⁷ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

tuotteen pariin palaaminen on harvinaista. Tekijälle lehden selailu sen tullessa painosta on hieno, konkreettinen lopputulos työstä, johon on käytetty runsaasti aikaa.

Zine on hyvä tapa luoda yhteisöllisyyttä ja interaktiivisuutta tekijän ja lukijoiden välillä.⁵⁸ Digitaalisella ja painetulla lehdellä on erilaisia keinoja interaktiivisuuden ja yhteisöllisyyden muodostamiseen. Heinosen tutkimus käsittelee interaktiivisuuden tärkeyttä sekä tekijän että lukijan näkökulmasta. Hän mainitsee, että lukijat eivät usein jää vain passiivisen vastaanottajan rooliin, vaan tahtovat lukemisen ohella käydä keskusteluja tekijän kanssa.⁵⁹ E-zinellä on tällaiseen toimintaan paremmat mahdollisuudet kuin painetulla lehdellä, sillä sähköisesti viestiminen käy lukijoiden kannalta vaivattomasti. Kommentointi on mahdollista ja helppoakin, jos käytetyllä julkaisualustalla on keskustelukanava valmiina. Lisäksi kynnyksinteraktiivisuuteen madaltuu, kun kommentoida voi käyttöliittymästä riippuen jopa anonyymisti. Toisaalta tekijän ja lukijan välille ei välttämättä synny samanlaista sidettä kuin sellaisissa tilanteissa, joissa tekijä myy fyysisen kopion teoksestaan suoraan lukijan käteen. Lindén mainitsee tämän olevan hänelle tärkeä osa zinen julkaisuprosessia. Hänelle on erityisen merkittävää saada kommentteja suoraan lukijoilta ja päästä henkilökohtaisesti myymään omia zinejään. Hän kokee lukijoilta tulevan suoran palautteen olevan tärkeää jo siksi, että kun lukija tahtoo ostaa jotakin hänen itsensä tekemää ja konkreettista, on se jo itsessään tarpeeksi kannustamaan häntä jatkamaan tekemistä myös tulevaisuudessa.⁶⁰

Atton mainitsee, että digitaaliseen zineen siirtyminen voi olla monelle zineharrastajalle haaste sen vuoksi, että e-zine vie julkaisua liikaa kohti valtamedian sähköisiä lehtiä. Zinet kuuluvat perinteisesti vaihtoehtokulttuurin, ja siihen kuuluakseen tekijöiden tulee pyrkiä pois päin valtavirrasta ja haastamaan sitä.⁶¹ Zineä tahdotaan lukea siksi, että se on uniikimpi kuin valtamedian niin sanotusti tavalliset ja arkiset digilehdet.⁶² Tämä näkemys vahvistaisi osaltaan sitä, miksi haastatellut zinetekijät tahtovat toteuttaa zinensä mieluummin painojulkaisuiksi. Uniikkisuus ja omaperäisyys ovat

⁵⁸ Atton 2002, 54.

⁵⁹ Heinonen 2018, 1.

⁶⁰ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁶¹ Atton 2002, 45.

⁶² Kenix 2011, 191.

tärkeitä arvoja zinekuluttajille, onhan halu ilmaista niitä yksi tärkeimpiä zineharrastukseen johtavia tekijöitä. Valtamediaa muistuttavan julkaisun toteuttaminen tai lukeminen ei näin ollen tunnu luontevalta, sillä tekemisestä lähtee pois harrastaminen. Lindén vahvistaa kokevansa jokaisen kappaleen olevan uniikki lehden ollessa painetussa muodossa. Digijulkaisu ei tarjoa lukijalle ja tekijälle samanlaista yhteyttä kuin konkreettisen julkaisun jakaminen kädestä käteen.⁶³ Lindénin julkaisujen ensimmäisillä sivuilla on tavallisesti käsin kirjoitettu kappale-numero, esimerkiksi 1/30. Lukijalle tämä luo julkaisuun merkityksellisemmän suhteen, kun hänen tiedossaan on, että kappalemäärä on rajattu. Digitaalisen lehden kanssa tällaista suhdetta ei pääse syntymään, sillä lukija ei tiedä, kuinka monelle muulle julkaisu on jo lähetetty.

3. Painetun zinen elämyksellisyys

Zinejä löytyy monelta eri aihealueelta ja niin monista lajityypeistä, että jokaiselle pienlehdistä kiinnostuneelle löytyy oma tapansa kuluttaa niitä. Painettuun zineen liitetty elämyksellisyys nousi esille haastatteluissa useaan otteeseen.^{64 65} Fyysisen zinen asemaa haastatellut eivät kyseenalaistaneet, sillä olettamus painojulkaisun valinnasta zinen toteutustavaksi on vahva.

On eri asia tehdä paperinen omakustannelehti kuin julkaista esimerkiksi omaa sarjakuvaa nettiin. Näin kertoo graafinen suunnittelija Noora Lindén, jolla on haastatteluhetkellä ollut työn alla jatko-osa ensimmäiseen sarjakuvalliseen pienlehteensä nimeltä *@bae_phometh*. Lindén selventää, että lukija saa läheisemmän kosketuksen zinetekijän työhön saadessaan lukea konkreettista, paperista lehteä. Lukiessaan itse zinejä Lindén kokee vahvempaa yhteyttä julkaisuun päästessään lukemaan sen fyysistä kopiota. Henkilökohtaisuus nousi Lindénin haastattelun aikana yhdeksi tärkeäksi oivallukseksi. Painettu julkaisu on

⁶³ Lindénin haastattelu 23.11.2017

⁶⁴ Aartin haastattelu 23.11.2017

⁶⁵ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

henkilökohtainen lukijalleen, sillä tämä omistaa oman kappaleensa lehdestä. Fyysinen omistaminen on myös Lindénille itselleen tärkeää. Hän ei koe saavansa digitaalisesti ostetun lehden omistamisesta tai ostamisesta samanlaista henkilökohtaista kokemusta eikä pääsevänsä niiden kautta muodostamaan yhteyttä tekijään.⁶⁶ E-zine ei ole tarjonnut myöskään Aartille tällaista yhteyttä. Hän kokee, että fyysiseen zineen sitoutuminen on helpompaa ja lukeminen käy vaivattomammin.⁶⁷

Fyysinen zine on konkreettinen esine, joka vetoaa zinetekijän estetiikkaan. Tekijä voi sanoa, että tämä lehti on alusta loppuun itse tehty, konkreettinen näyte siitä, mitä osaan. Lindén kuvailee, että on huikea kohteliaisuus, kun ihmiset ostavat jotain konkreettista, jonka eteen on tehnyt paljon työtä, yleensä useamman viikon tai jopa kuukauden verran.

”Parasta on se, kun voi sanoa, että tämä lehti on minun luoma ja omakustantama.”

68

Henkilökohtaisuus on tekijälle itselleen tärkeää siinä vaiheessa, kun kuvitukset, valokuvat tai tekstit muuttuvat monesta erillisestä osasta yhdeksi kokonaisuudeksi. Sähköinen julkaisu on verrattavissa äänikirjoihin. Niitä ei voi selata käsissään kuten ei sähköistä zineäkään. Konkreettisen julkaisun omistaminen on tärkeää ja paperizine kulkee mukana yhtä helposti kuin esimerkiksi puhelin. Lindén tiivistää:

”Paperisen zinen tekoprosessissa on yksi lisävaihe verrattuna sähköiseen: työn koostamisen jälkeen se lähetetään painoon, eikä ladata suoraan jollekin nettisivulle. Tämä lisävaihe tekee zinestä, ainakin itselleni, tärkeän. Jokainen kappale on uniikki.”

69

Sippolan mielestä paperizinestä onnistuneen tekee se, että se tuntuu laadukkaalta sen sijaan, että julkaisu olisi vain kasa kopiopaperia.⁷⁰ Sarjakuvazinejen tekemiseen

⁶⁶ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁶⁷ Aartin haastattelu 23.11.2017.

⁶⁸ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁶⁹ Lindenin haastattelu 23.11.2017.

⁷⁰ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

erikoistunut Sami Aartti korostaa myös paperivalintaa. Hänelle painetussa lehdessä erityisen tärkeää on onnistunut ulkoasu ja se, että siinä on mietitty eri työvaiheita: taittoa ja painojälkeä. Lisäksi onnistuneessa paperizinessä on kiinnitetty huomiota painotekniikkaan ja harkittu sitä, millaiselle paperille lehti on painettu ja minkä kokoinen tuote halutaan tehdä. Paperin valinta saattaa tuntua pieneltä asialta, mutta sarjakuvaan voi sopia erilainen paperi kuin vesivärikuvituksia tai valokuvaa esittelevään julkaisuun. Paljon on kiinni siitä, millaisia tekniikoita sisällön tuottamiseen on käytetty.⁷¹ Aartti korostaa samoja asioita myös myöhemmässä sähköpostihaastattelussa ja jatkaa:

”Painettu tuote luo mielikuvan, että siihen on käytetty enemmän vaivaa, vaikkei näin olisikaan. Mieluummin luen painettuja zinejä, sillä valittu paperityyppi, painojälki yms. tuovat mielestäni tuotteeseen lisää persoonaa.”⁷²

Kuva 3: *Moment* on Lindénin tekemä minizine, joka erottuu tavanomaisesta A5-kokoisesta zine-julkaisusta pieneen kokonsa vuoksi. (Lindén, 2018)

⁷¹ Aartin haastattelu 23.11.2017.

⁷² Aartin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

Kaikki nämä ominaisuudet muodostavat yhdessä ulkoisesti onnistuneen paketin. Lisäksi käsityönä tehty nidonta ja painatus voivat olla oleellinen osa kiinnostavaa julkaisua. Miettinen on huomannut amerikkalaisissa pienlehtitapahtumissa vieraillessaan, että yhdysvaltalaiset zinetekijät tekevät sidontaa ja painatusta käsin huomattavasti enemmän kuin suomalaiset kanssaharrastajansa. Tällainen käsityö näkyy Yhdysvalloissa myös korkeissa hinnoissa: zinejen hinnat alkavat 25 dollarista. Siellä tärkeää on myydä, mutta toisaalta keräilijöitä ja harrastajia on myös enemmän.⁷³ Itsekään en ole törmännyt käsinpainettuihin zineihin Suomessa, sidottuihin ja nidottuihin vain joitakin kertoja. Mikäli kaikki eri vaiheet toteutetaan käsin, on selvää, että pienlehden arvo kasvaa. Lehdestä tulee puhtaasti käsityötä, kun painoyrityksen palveluita ei ole missään vaiheessa hyödynnetty. Toisaalta Miettinen on myös sitä mieltä, että pienlehtien hinnat eivät Suomessa ainakaan aiempina vuosina ole olleet riittävän korkealla tasolla pienlehden toteuttamiseen käytettyyn työmäärään verrattuna. Tyypillisesti alle kahdeksan euron jäävät hinnat eivät riitä. Käsintehtyyn zinen toteuttamiseen kuluu huomattavasti enemmän aikaa, minkä tulisi näkyä myös hinnassa.⁷⁴ Tämä on täysin totta: mikäli ostajakunta Suomessa tottuu tiettyyn hintatasoon, voi hintojen äkillinen nostaminen olla tekijälle epäedullista, vaikka hinta olisikin määräytynyt harkituin perustein.

Visuaalisuuden korostaminen on helpompaa painetussa zinessä, sillä esimerkiksi materiaalivalinnoilla tai erikoisella taitolla voi korostaa visuaalisia valintoja. Muiden ulkoisten osien lisäksi onnistunut visuaalisuus syntyy kansista, jotka houkuttelevat lukijaa selaamaan pidemmälle, julkaisun loppuun asti. On tärkeää, että julkaisu on päältä yhtä hyvännäköinen kuin sisäsivuiltaan. Joskus kansien merkitys on jopa tärkein ominaisuus, sillä kannet herättävät potentiaalisen lukijan kiinnostuksen. Miettinen kokee, että julkaistavan tuotteen tason pitää olla visuaalisesti aina laadukasta ja hän pitää itseään perfektionistina loppuun saakka. Hän toteaa seuraavasti:

“Mulle on tärkeää, että se on laadukas esineenä, sisällöltään ja visuaalisesti”.

⁷³ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

⁷⁴ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

Miettisen haastattelua jälkeinpäin tarkastellessani kiinnitin huomiota hänen tapansa puhua e-zinestä e-zinenä ja fyysisestä julkaisusta esineenä. Fyysisen kappaleen esinearvo käy ilmi myös näin.

Mikäli tahtoo tehdä myyvän tuotteen, kannattaa ainakin Suomessa välttää liian taiteellista jälkeä, sillä sellaisesta ihmiset eivät ole kiinnostuneita. Tämän Miettinen on kokenut omakohtaisesti. Hän teki kandidaatin tutkintonsa lopputyön soveltavaksi osuudeksi pienlehden, joka avautuessaan toimi myös julisteena ja oli vahvasti kuvituksellinen taidezine. Tällainen jälki ei ollut herättänyt ostajakunnassa kiinnostusta, vaikka se kuulostaakin omaperäiseltä ratkaisulta selailtavan, perinteisesti etenevän lehden rinnalla.⁷⁵

Aartin haastattelussa nousee esille painettua julkaisua puoltava nostalgia-näkökulma, jota muissa haastatteluissa ei käsitelty. Aartti pohjaa intonsa zine-harrastamiseen, etenkin sarjakuvazinejen tekemiseen, jo lapsuudesta tuttuun tapaan lukea sarjakuvalehtiä. Hän on tottunut lukemaan painetussa muodossa luettavaa lehteä jo lapsena ja kokee, että sen ääreen tuntuu tutulta palata aina uudelleen. Aartti kuvailee:

“Ehkä siinä on joku semmoinen lievä nostalgia, että kun on lapsena lukenut sarjakuvalehtiä. Että haluaa jotenkin tehdä itse sitä samaa, mitä on tottunut kuluttamaan.”⁷⁶

Lievonen-Thapan tutkimuksessa käsitellään haasteita, joita tekijälle tai tekijäryhmälle voi pienlehden julkaisemisessa tulla vastaan. Hän on toteuttanut kyselyn, joka selvittää muun muassa painetun lehden suosiota. Painetun lehden julkaisua on perusteltu esimerkiksi fyysisiä julkaisuja kohtaan koetulla tottumuksella. Tutkimuksessa pienlehtien lukijoita kuvaillaan ”printtisukupolvena”. Lievonen-Thapa mainitsee vanhoja tapoja olevan vaikea muuttaa, mikä on täysin totta. Zinetekijä on tottunut lukemaan fyysisiä paperijulkaisuja, joten digimuoto ei houkuttele. Lievonen-Thapan tutkimustuloksissa mainitaan lisäksi, että tutkittavat

⁷⁵ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

⁷⁶ Aartin haastattelu, 23.11.2017.

zineharrastajat kokevat painetun lehden olevan helpommin hallittavissa verrattuna verkossa ilmestyneeseen julkaisuun.⁷⁷

Fyysisen julkaisun omistamisen tärkeyttä, oli kyseessä sitten zine, kirja tai videopeli, on tutkittu laajasti. Ozgun Atazoy ja Carey K. Morewedgen tutkimuksessa *Digital Goods are Valued Less than Physical Goods* jaetaan tutkimustuloksia tutkittavien henkilöiden suhtautumisesta fyysisen ja digitaalisen tuotteen eroihin. Tutkimus pyrkii todistamaan fyysisyyden tärkeyden muun muassa rahan käyttöön liittyvän testin avulla. Fyysisyyden arvostusta mitataan tarkastelemalla, maksavatko testattavat henkilöt enemmän fyysisestä kuin digitaalisesta tuotteesta. Vastaus on kyllä. Tulokset mainitsevat useita fyysisyyttä kannattavia tekijöitä, ja osa niistä on samoja kuin zinetekijöiden haastatteluvastauksissa. Näistä tärkein on tottuminen fyysiseen muotoon.⁷⁸ Myös Aartin mainitsema nostalgia tulee esille, sillä eräs fyysisyyden arvostuksesta mainittava tekijä on pysyvyys ja se, miten fyysinen tuote voi olla toivottu muistutus menneestä.⁷⁹ Atazoy ja Morewedgen tutkimuksen kautta löytämässäni Daniela Petrellin ja Steve Whittakerin tutkimuksessa *Family Memories in the Home: Contrasting Physical and Digital Mementos* tuodaan esille esineiden tuomia muistoja ja kokemuksia. Tutkijat mainitsevat fyysisellä esineellä olevan mahdollisuus viedä esineen omistaja takaisin aiempiin, tärkeisiin hetkiin elämästä.⁸⁰ Peilaan tutkimuksessa mainittua fyysisyyden tärkeyttä Aartin sanoihin lapsuusnostalgiaista, jonka fyysiset sarjakuvazinet herättävät. Sarjakuvallisia zinejä toteuttavalle tekijälle lapsuuden fyysiset sarjakuvajulkaisut voivat toimia paitsi inspiroivana elementtinä, myös omanlaisenaan paluuna lapsuusmuistoihin.

Lindén mainitsee zinen painettuun muotoon pohjautuvat juuret:

”E-zine voi tietty tarjota toisille samaa kuin fyysinen kopio, mutta on itselle jotenkin kovin etäinen. Liian kaukana tavallaan siitä, mitä zinet ovat alkujaan olleet.”⁸¹

⁷⁷ Lievonen-Thapa 2015, 50.

⁷⁸ Atazoy & Morewedge 2017, 1344.

⁷⁹ Atazoy & Morewedge 2017, 1350.

⁸⁰ Petrelli & Whittaker 2010, 8.

⁸¹ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

Atazoy ja Morewedge mainitsevat omistamisen tärkeyden olevan yksi fyysisyyttä puoltavista tekijöistä. Fyysistä esinettä voi koskea ja siirrellä vaivatta, digitaalinen julkaisu ei tarjoa tällaista arkista mahdollisuutta.⁸² Sippolan mukaan se, että Rapajöötin lehdistä ei ole digitaalista pdf-tiedostoa ollenkaan, on suuri syy siihen, että Jöözine on pysynyt uniikkina esineenä. Lehdet toteutettiin siten, että digitaalista tiedostoa ei tarvittu esimerkiksi painoalan yritystä varten, joten Rapajööti-zinen fyysiset olemassa olevat kappaleet ovat ainoat kopiot ja pysyvät sellaisina.⁸³

Myös Baasin tutkimuksessa kerratut seikat nousevat esille: hän mainitsee verkko-sisällöstä puuttuvan kosketeltavuuden ja painoerien rajallisuuden muodostaman ainutlaatuisuuden.⁸⁴ Kosketettavuus nousee esille myös *Washington Postin* verkkoartikkelissa, jossa esitetään, että digijulkaisuun siirtyminen saattaa olla haastavaa ikään katsomatta. *Washington Postin* artikkelissa *Why digital natives prefer reading in print. Yes, you read that right.* haastateltu 20-vuotias Frank Schembari mainitsee fyysisen julkaisun koskettamisen tärkeyden. Artikkelin toistaa useita samoja teemoja kuin aiemmin mainitsemani tutkimukset, mutta koin mielekkääksi ottaa sen mukaan aineistoihin, sillä Schembarin haastattelussa on maininta asiasta, joka ei käy julki muussa aineistossa. Schembari kertoo fyysisen lehden tarjoaman hiljaisuuden: fyysinen lehti ei pidä ääntä kuten esimerkiksi puhelin tai muu laite.⁸⁵

3.1. Fyysinen pienlehti digitalisoituvalla kentällä

On muistettava, että yksi tärkeimmistä syistä omakustannelehtien tekemiselle on se, että tekijät saavat vapauden julkaista juuri sellaista sisältöä kuin haluavat. Atton summaa, että monen zinetekijän makuun e-zine vie julkaisua liikaa kohti digitalisoituvan valtavirtamedian massajulkaisuja. Oma lehteä saatetaan verrata

⁸² Atazoy & Morewedge, 1344.

⁸³ Sippolan haastattelu, 1.2.2018.

⁸⁴ Baas 2018, 12.

⁸⁵ washingtonpost.com-sivuston artikkeli, 2015.

valtavirtamedian sähköisiin lehtiin ja todetaan, että valtavirrasta ei tahdota ottaa vaikutteita, jotta teos pysyy mahdollisimman uniikkina. Tästä syystä tuntuu turvallisemmalta tehdä painettu zine, jossa erikoisemmat asettelut ja sisällöt pääsevät paremmin oikeuksiinsa.⁸⁶ Lindénin haastattelussa käsitelimme samaa aihetta. Hän kokee, että painettuun lehteen on digitaalista lehteä helpompi tehdä erikoisia taittoja. Tälle tärkein syy on se, että Lindén kokee uudenlaisen tai mielikuvituksellisen taittoratkaisun olevan selkeämpi lukea painetusta lehdestä. Painetussa julkaisussa on helppo katsella koko aukeamaa kerralla ja saada siitä kokonaiskuva, toisin kuin digitaalisessa muodossa, jossa sivuja saattaa joutua selailemaan yksi kerrallaan.⁸⁷ Lisäksi rönsyilevää taittoa saattaa olla vaikea lukea pieneltä näytöltä, esimerkiksi puhelimen ruudulta. Aina myöskään ruudun optimointia ei ole huomioitu. Tähän varmasti samaistuu moni, joka on yrittänyt etsiä puhelimella esimerkiksi yhteystietoja vaikeaselkoiselta nettisivulta. Elementit on asetettu sivustolle sekavasti, eikä pienikokoiselta ruudulta lukeminen auta asiaa.

Lindén kuvaa tekoprosessia ja etenkin zinen julkaisua jännittäväksi vaiheeksi.⁸⁸ Paperisen pienlehden julkaisu tapahtuu usein jonkin alan tapahtuman yhteydessä, jolloin tekijä myy tai jakaa julkaisua ensimmäistä kertaa sen saavuttua painosta. Painetun lehden julkaisu voi olla monelle tekijälle jännittävämpää kuin e-zinen julkaisu, koska tekijä pääsee olemaan itse paikan päällä sen tapahtuessa ja voi olla suorassa vuorovaikutuksessa lukijan kanssa. Sähköisen version lataaminen nettiin saattaa palvelusta riippuen antaa mahdollisuuden lukijapalautteen lähettämiseen ja vastaanottamiseen, mutta ainakaan omasta mielestäni tämä ei ole verrattavissa kasvatusten saatavaan palautteeseen. Kasvatusten saatava palaute tuntuu henkilökohtaisemmalta kuin netin välityksellä saatavat kommentit. On myös palkitsevaa tietää, että lukija, joka usein on myös lehden ostaja, on valmis maksamaan omasta zinestä pyydetyn summan. Painojulkaisun tekemisessä kuluu enemmän aikaa digitaaliseen verrattuna. Paperinen zine tuo prosessiin yhden lisävaiheen, ainakin jos zinen sisältöä on tehty käsin. Skannaus on yksimielisesti

⁸⁶ Atton 2002, 30

⁸⁷ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁸⁸ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

haastateltavien vähiten suosima työvaihe, mutta se ei silti estä käsin työskentelyä.⁸⁹

90

Aartin mielestä käsin luonnostelu ja suunnittelu on miellyttävin työvaihe, johon hän käyttää mielellään paljon aikaa. Tämä helpottaa suunnitteluprosessin jälkeistä toteutusta huomattavasti. Vaikka skannaaminen onkin tylsä työvaihe, merkitsee se sitä, että suurin työ, eli kuvitukset, on jo takanapäin.⁹¹ En ole vielä itsekään kokenut skannaamisen olevan niin vastenmielistä, että olisin siirtynyt tuottamaan kaiken materiaalin suoraan digitaaliseen muotoon.

Omien havaintojeni ja haastatteluissa ilmenneiden kokemusten perusteella Suomessa zinetekijälle on taloudellisesti hyödyllisempää tehdä painojulkaisu digijulkaisun sijaan siinä tapauksessa, että tekijä aikoo myydä lehteä eteenpäin. Kuten aiemmassa kappaleessa todettiin, Miettinen ja Lindén kertovat, että Suomeen rantautunutta, zinen digitaaliseen julkaisuun sopivaa alustaa ei ole issuu.comin lisäksi löytynyt. Miettisen mukaan lukijat ovat olleet aina valmiita maksamaan sen summan, jonka hän on zinejään tapahtumissa myydessään pyytänyt. Joskus ostajat ovat olleet jopa sitä mieltä, että Miettinen on asettanut tuotteilleen liian pienet hinnat ja että he voisivat maksaa vielä enemmänkin.⁹² Lindénin ja Miettisen mainitsemaa issuu.com on hyvä vaihtoehto, mutta kuitenkin maksullinen palvelu, mikä saattaa kääntää pienellä budjetilla zinejä toteuttavia henkilöitä muille alustoille. Itselleni tuntuu helpommalta maksaa kerran painokuluista kuin maksaa jatkuvaa jäsenyyttä nettipalveluihin, jotka eivät välttämättä palvele yhtä tehokkaasti kuin painettu julkaisu.

Zinejulkaisuun sopivia alustoja on siis rajatusti, mikä hankaloittaa julkaisutavan valintaa. Sähköisessä julkaisumuodossa kustannukset eivät muodostu kenenkään tekemistä rajoittavaksi seikaksi, sillä olemassa on myös esimerkiksi ilmaisia

⁸⁹ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

⁹⁰ Aartin haastattelu 23.11.2017.

⁹¹ Aartin haastattelu 23.11.2017.

⁹² Miettisen haastattelu 11.7.2017.

blogialustoja. Tekijän täytyy vain tehdä päätös siitä, miten paljon hän tahtoo nähdä vaivaa kustannuksettomana julkaisunsa eteen. Ilmainen sähköinen julkaisu tuottaa aina lisää työtä, esimerkiksi jos tekijä toteuttaa jakamisen sähköpostitse tai muun palvelun kautta. Helpoin tapa julkaisua lieneekin levittää pdf-tiedostoa jaettavan linkin kautta. Lievonen-Thapan tutkimuksessa mainitaan, että vaikka fyysinen julkaisutapa ei ole täysin syrjäytymässä vielä pitkään aikaan, voi sen rinnalle tulla monikanavainen julkaisutyyli. Samoja julkaisuja voisi siis toteuttaa sekä fyysisessä että digitaalisessa muodossa. Lievonen-Thapa kuitenkin mainitsee, että tällaisessa tapauksessa on otettava huomioon se, miten julkaisualustat keskustelevat keskenään. Julkaistessa useassa muodossa on johdonmukaisen ja laadukkaan kokonaisuuden tekeminen tärkeää.⁹³ Monikanavainen julkaiseminen on vartenotettava tapa julkaista ja myydä zinejä tulevaisuudessa, sillä vaikka moni zineharrastaja yhä kaipaa fyysistä julkaisua, tulevaisuudessa tilanne voi olla toinen. Taloudellisen hyödyn kannalta on siis järkevää julkaista zine sekä digitaalisesti että painotuotteena.

Painattaminen maksaa myös, mutta kuluihin voi itse vaikuttaa kappalemäärällä sekä paperi- ja painovalinnoilla. Myös niin yksinkertainen ratkaisu kuin mustavalkoinen julkaisu saattaa säästää huomattavan summan täysin värilliseen lehteen verrattuna. Budjetin ollessa pieni myös painotaloja voi kilpailuttaa. Digitaalisessa muodossa kilpailutuksen mahdollisuutta ei alustojen puutteen vuoksi ole. Atton mainitsee, että mikäli tekijän on mahdollista tulostaa kopiopaperille muutama kappale lehteä itse, pysyvät kulut pieninä. Tällä tavoin palattaisiin samalla zinejen juurille 1980-luvulle, kun kotitulostimia alettiin ottaa laajemmin käyttöön.⁹⁴ Haastatteluissa Anttila ja Sippola kertovat käyttäneensä tätä tapaa, kun budjetin suuruus ja tarvittavien kopioiden määrät ovat olleet rajatut ja kun sisällön tärkeys on mennyt painolaadun edelle.⁹⁵

⁹³ Lievonen-Thapa 2015, 89.

⁹⁴ Atton 2002, 34.

⁹⁵ Atton 2002, 35, 36.

Lopuksi haluan ottaa esille Juuso Paason pro gradussa esiintyneet päätelmät pienlehtien fyysisyyden tärkeydestä. Kuten olen jo aiemmin todennut, myös Paaso mainitsee fyysisyyden olevan tärkeää konkreettisuuden, käsillä kosketettavuuden vuoksi. Hän miettii myös muita syitä, joiden takia fyysinen pienlehti on pitänyt suosionsa internetin aikakaudella. Digitaalisessa muodossa oleva sisältö ilmestyy saman tien näkyviin ja kommentoitavaksi. Yhtä nopeasti sisältö myös unohtuu, sillä sen olemassaolosta ei ole muistutuksena fyysistä esinettä. Paaso kirjoittaa, että toisin kuin netistä löytyvää sisältöä, fyysisiä pienlehtiä luetaan useaan otteeseen.⁹⁶ Luen itse omia suosikkizinejäni säännöllisin väliajoin, joten voin samaistua Paason päätelmiin erittäin hyvin. Omassa kirjahyllyssä pienlehdet ovat aina käden ulottuvilla, eikä niiden etsimiseen tarvitse käyttää aikaa. Yksi tärkeimmistä seikoista painettua ja e-zineä vertaillessa onkin ottaa huomioon, millainen kulttuuri painetun julkaisun ympärille on jo muodostunut. Painettu pienlehti tuntuu itsestään selvältä valinnalta digitaaliseen verrattuna, koska tekijä on mitä luultavimmin nähnyt enemmän konkreettisia, painettuja julkaisuja.⁹⁷

4. Zinetekijöiden näkemyksiä pienlehtien tuomasta elämyksellisyyden kokemuksesta

Tähän kappaleeseen olen koonnut haastatteluiden pohjalta kerättyjä näkemyksiä zinejulkaisun visuaalisista ja sisällöllisistä ominaisuuksista – toisin sanoen näkemyksiä, jotka avaavat tekijän elämyksellisyyden kokemusta pienlehti-julkaisemisen parissa. Käsittelen sekä digitaalista että fyysistä julkaisua ja vertailen haastattelutuloksia muun tutkimusaineiston kanssa. Kokemusta voivat määrittää monenlaiset seikat ja jokainen zinetekijä saavuttaa sen erilaisten olosuhteiden vallitessa. Tästä huolimatta on mahdollista havaita yhtymäkohtia elämyksellisyyden kokemuksen ja pienlehden sisällön sekä sen ulkonäöllisten tekijöiden välillä. Tuon

⁹⁶ Paaso 2015, 72.

⁹⁷ Atton 2002, 36.

esille jokaisen haastattelemani zinetekijän ajatuksia ja peilaan haastatteluaineistoon omia havaintojani.

Haastatteluissa esille tulleet näkemykset voidaan jakaa konkreettisiin ominaisuuksiin, kuten onnistuneeseen ulkoiseen ja sisällölliseen zinesisältöön, ja aineettomiin, kokemuksellisiin ominaisuuksiin. Tässä kappaleessa vastaan alatutkimuskysymykseeni *Millaiset osatekijät vaikuttavat fyysisen tai digitaalisen zinen elämyksellisyyteen?* Tekijöiden onnistumisen kokemukset ovat suoraan liitettävissä kokemuksiin zinen elämyksellisyydestä. Tekijän on oltava itse tarpeeksi tyytyväinen pienlehteensä ennen kuin hän voi jakaa sitä muille zineharrastajille.⁹⁸

Elämyksellisyyden kokemukseen vaikuttaa tekijän tunne oman lehden sisällön onnistumisesta. Zinen onnistuminen on kiinni etenkin tarkasti suunnitellusta ja toimivasta sisällöstä.⁹⁹ Vaikka pienlehtiin liitetään ajatus siitä, että ne voivat sisältää mitä tahansa, on sisällön sujuvuus silti oleellista.¹⁰⁰ Jos sisältö on hankalasti lähestyttävää, voi lehden selailu tuntua tylsältä, eikä lehden pariin tule palattua toista kertaa. Toisaalta, jos sisältö on koottu sujuvaksi, saattavat lehteen tarttua myös sellaiset henkilöt, jotka ovat alun perin etsineet muunlaisia julkaisuja. Etenkin sarjakuvallisessa pienlehdessä tarinankerronta on tärkeää, sillä lukijaa ei kiinnosta sarjakuva, jonka juoni ei miellytä. Miettisen mukaan on tärkeää, että lehden sivuilta löytyy jokin sanoma, tarina, johon lukija voi samaistua.

”Jos tarinassa pallo tapaa kolmion ja tarina on siinä, jää sanoma helposti laimeaksi.”¹⁰¹

Marlene Hyyppä kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan vapauden tunteen tärkeydestä ja zinen elämyksellisyydestä. Hänen tutkimuksensa käsittelee oululaisia alakulttuurilehtiä, joiden hän kirjoittaa syntyneen omissa alakulttuureissaan yhteisöjen omaehtoisiksi ilmaisukanaviksi. Koska myös näiden lehtien tekovaiheet ovat olleet tekijöiden omissa käsissä, saavat persoonallisuus ja itsenäisyys

⁹⁸ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

⁹⁹ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

¹⁰⁰ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹⁰¹ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

kaipaamaansa tilaa tulla julki.¹⁰² Tekijöiden elämyksellisyyden kokemuksia ajatellen on tärkeää, että he kokevat riippumattomuuden tunnetta ulkoapäin tulevista kustantajista ja rahoittajista, sillä näin mahdollistetaan tekemisen ja ilmaisun vapaus.

Tämä tunne oli myös Sippolalla hänen kootessaan Rapajöoti ry:n ensimmäistä Jöözine-lehteä. Lehden aiheet tulivat suoraan yhdistyksen jäseniltä ja olivat vaihtelevia. Sippola kertoo, että yhdistyksessä kannustettiin kirjoittajia tuottamaan tekstiä aivan mistä vain. Jöözinessä esiintyneet ammattikirjoittajat kokivatkin vapauttavaksi sen, että saivat kirjoittaessaan irroitella juuri niin paljon kuin tahtoivat.

”Ilmaisuvapaus oli se tärkein juttu.”¹⁰³

Sippola arvelee, että parhaiten onnistuivat zinenumerot, joiden sisällöstä huomasi selvästi kirjoittajien olleen innoissaan kirjoittaessaan tekstejä. Zinen viimeisissä numeroissa tällaista innostusta ei enää samalla tavalla ollut havaittavissa ja Sippola leikkisästi kuvaa, että tekstit piti kiristää kirjoittajilta. Materiaaleja ei tullut zinen päätoimittajana toimineelle Sippolalle yhtä säännöllisesti kuin ensimmäisten numeroiden aikana, joten pienlehdet eivät muodostuneet kokonaisuuksiksi yhtä sujuvasti alkuinnostuksen siivittämään materiaaliryöppyyn verratessa. Vaikka Jöözinen ilmaisuvapaus säilyi, sama kirjoittajapiiri saattoi kokea uusien tekstien luomisen liian työlääksi. Vierailevat kirjoittajat olisivat voineet auttaa asiassa, mutta lopulta lehtien kokoaminen alkoi viedä liikaa aikaa eikä innostusta enää riittänyt.¹⁰⁴ Zinet julkaistaan aina omaehtoisesti, minkä vuoksi Sippolan kuvaama alkuinnostuksen laantuminen saattaa tulla tekijän tai tekijäryhmän eteen nopeastikin. Zinejä työstäessä omien henkilökohtaisten tavoitteiden ja motiivien miettiminen onkin lähes yhtä tärkeää kuin itse julkaisun tekeminen. Motiivina voi olla taloudellinen hyöty, kommenttien saaminen tai omien kokemusten purkaminen

¹⁰² Hyyppä 2014, 33.

¹⁰³ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹⁰⁴ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

ajatuksista paperille. Omien tavoitteiden saavuttaminen luo onnistumisen hetkiä ja kannustaa jatkamaan.

On tärkeää, että zinetekijä tekee sisältöä, joka häntä itseään kiinnostaa. Muuten zine tuskin tulee valmiiksi. Sami Aartti luo sarjakuvazineihinsä surrealistista maailmaa, samanlaista tunnetta, jollaista on itse tottunut lukijana kuluttamaan. Hänelle sisällön keksiminen fiktiivisiin tarinoihin ei ole ongelma. Tämä näkyy Aartin julkaisuissa, joissa hahmot ja ympäristöt ovat fiktiivisiä. Pelkkä kiinnostus julkaisun visuaaliseen puoleen ei riitä saattamaan pienlehteä valmiiksi, kuvien lisäksi tarvitaan muutakin sisältöä. Nyrkkisääntönä Aartilla on, että hän pyrkii tekemään sisältöä, jollaista itsekkin mieluusti lukisi. Hänen mielestään näin olemassa on yleensä aina joku muukin, jota zine kiinnostaa.¹⁰⁵

Vaikka myös Miettiselle visuaalisuus on erittäin tärkeää, hänelle tarina menee ehdottomasti kaiken muun edelle. Jos julkaisu vain näyttää nätiltä, ei se välttämättä riitä innostamaan lukijaa palaamaan lehden pariin uudelleen tai saamaan siitä irti visuaalista elämystä enempää. Suunnitteluvaihe eli juonen ja mahdollisten tekstien käsikirjoittaminen vie häneltä usein eniten aikaa kaikista zinen toteuttamiseen kuuluvista vaiheista. Mieltinen kertoo pyrkineensä kerran julkaisemaan puhtaasti kuvituksellisen zinen, jonka tarkoitus oli esitellä hänen tekemiään kuvituksia ja jossa ei pitänyt olla ollenkaan juonta. Tämä projekti jäi keskeneräiseksi juuri juonettomuuden takia, sillä Mieltinen ei löytänyt motivaatiota tämän tylisen, keveämmän julkaisun valmiiksi saattamiseen. Hän kuvaa pienlehtiensä sisältöä:

”Tykkään tutkia ihmisen mieltä, ihmisenä olemisen kokemusta, miten ihmisten mielet toimii, ihmissuhteet. Tykkään tuoda zineihin sellaista raadollista, surullista maailmaa, mutta että siellä on jotain toivoakin.”

Miettiselle ominaista on luoda perzinelle tyypillinen hahmo, joka kuvaa häntä itseään, mutta ei suoranaisesti ole hän.¹⁰⁶ Sama kaava toistuu Miska Mainingin

¹⁰⁵ Aartin haastattelu 23.11.2017.

¹⁰⁶ Mieltisen haastattelu 11.7.2017.

Rusakkoa pelottaa -zinessä, jonka tarina pohjautuu tekijän omiin kokemuksiin. Zinessä esiintyvän päähenkilön ulkonäköä on kuitenkin muokattu.¹⁰⁷

Kuva 4: Miska Mainingin omaelämäkerrallinen zine Rusakkoa pelottaa on oiva esimerkki perzinestä, jossa tarinan päähenkilö on muuten totuudenmukainen, mutta tämän ulkonäköä on muunneltu. (Maininki, 2018)

Joe Biel käsittelee kirjassaan *Make a Zine: Start Your Own Underground Publishing Revolution* zinen toteuttamisen eri vaiheita digitalisoituvassa ympäristössä ja antaa vinkkejä pienlehden julkaisuun. Myös Biel mainitsee tekijän omiin kokemuksiin pohjautuvan pienlehden. Hän kirjoittaa, että monet pienlehdet, etenkin sarjakuvaa ja kaunokirjallisuutta sisältävät julkaisut, perustuvat tekijöidensä henkilökohtaisiin kokemuksiin. Henkilökohtaisia kokemuksia halutaan jakaa mieluummin fiktiivisen hahmon kautta kuin asettamalla itsensä tai joku muu tosielämän henkilö suoraan tarinaan. Tämä antaa tekijälle vapauden pitää hahmojen lisäksi myös tarina osittain fiktiivisenä. Mitä henkilökohtaisemman hahmon luo, sitä tarkemmin sisältö tapaa

¹⁰⁷ Maininki 2019, 10-11.

seurata todellisia tapahtumia.¹⁰⁸ Paine tehdä kerronnasta mahdollisimman totuudenmukainen syntyy etenkin silloin, mikäli tekijä päättää liittää tarinaan muita oikeita henkilöitä. Mieltinen mainitsee harkitsevansa tarinankulkua erityisen tarkkaan tositapahtumiin pohjautuvaa tarinaa tehdessään.¹⁰⁹ Tällaisessa todenmukaisessa, aidoista kokemuksista etenevässä kerronnassa perzine on tavanomainen lopputulema. Mikäli tarinassa keskitytään tositapahtumien lisäksi myös fiktiivisiin tapahtumiin, ei kyseessä ole enää perzine. Perzinessä onnistumisen kokemus voi tulla siitä, että on onnistunut tuottamaan henkilökohtaisen, itselle tärkeän tarinan painettuun muotoon tai digitaaliseksi julkaisuksi. Zinen kokoaminen toimii omanlaisenaan terapeuttisena kokemuksena.

Taylor N. Burns on tutkinut henkilökohtaisten zinejen merkityksellisyyttä terapia-muotona. Hän ehdottaa, että zine on yksi sellaisista alustoista, jolla on ainutlaatuinen mahdollisuus toimia kanavana omien ajatusten käsittelyyn ja kertoa omista kokemuksista siten kuin tekijä itse kokee merkitykselliseksi.¹¹⁰ Koska zinen tekemiseen liittyvät syyt ovat usein henkilökohtaisia ja aiheet ammentavat tekijän omasta elämästä, saattaa zine olla tekijälleen tapa purkaa omia ajatuksiaan ja käsitellä niitä. Mieltiselle elämyksellisyys syntyy itselle merkityksellisten aiheiden jakamisesta:

”Itselle tärkeistä aiheista tehty zine on usein se omasta mielestä kaikkein parhaiten onnistunut.”¹¹¹

Lindén mainitsee tärkeäksi elämyksellisyyttä määrittäväksi tekijäksi sen, että tarinoiden aihepiirit kohtaavat myös lukijoiden mielenkiinnon. Lindén kokee sarjakuvallisen zinensä @bae_phometh onnistuneen juuri siksi, että tarinan aihepiiri vetosi hänen omien kiinnostuksen kohteidensa lisäksi lukijoiden mielenkiintoon. Se, että lukijat olivat valmiita maksamaan lehdestä, korosti onnistumisen tunnetta. Sisällön lisäksi Lindén kokee tärkeäksi tunteen siitä, että on saanut kokonaisen

¹⁰⁸ Biel 2017, 80

¹⁰⁹ Mieltisen haastattelu 11.2017.

¹¹⁰ Burns 2020, 5-6.

¹¹¹ Mieltisen haastattelu 11.7.2017.

lehden valmiiksi.¹¹² Hänelle onnistumisen kokemus on tullut siitä, että on saanut pitää käsissään painosta tullutta lehteä ensimmäistä kertaa vaivannäön jälkeen.

*”Se on konkreettinen lehti. Oli ihan mahtavaa pidellä kädessä varsinkin sitä ekaa omaa zineä.”*¹¹³

Kuva 5: Lindénin @bae_phometh on Lindénin ensimmäinen oma zinejulkaisu.

(Lindén, 2017)

Saman tunteen puolesta puhuu myös Aartti, jolle konkreettinen zinejulkaiseminen on tuonut mukanaan aikaansaamisen tunteen:

*”Parasta zinen tekemisessä on tunne siitä, että on saanut jotain aikaan ja tehnyt jotain konkreettista.”*¹¹⁴

¹¹² Lindénin haastattelu 23.11.2017.

¹¹³ Lindénin haastattelu 23.11.2017.

¹¹⁴ Aartin haastattelu 23.11.2017.

Zinetekijät olivat yksimielisiä siitä, että he mieluummin jatkavat painettujen pienlehtien julkaisua kuin vaihtavat sähköiseen alustaan. Sippola ei usko tekevänsä tulevaisuudessa pienlehtiä enää ollenkaan, mutta mikäli näin kävisi, ei hänkään vaihtaisi pois fyysisestä lehdestä.¹¹⁵ Sähköinen alusta ei tarjoa samanlaista konkreettisuutta kuin painettu julkaisu, ja toimivien alustojen puute hankaloittaa digitaalista julkaisuprosessia. Konkreettinen paperijulkaisu tuntuu ja näyttää paremmalta kuin sähköinen. Fyysisen julkaisun tuoma elämyksellisyyden tunne on digitaalista lehteä voimakkaampi, sillä fyysinen tuote on konkreettinen todiste omasta saavutuksesta.

Sisältöä saatetaan tuottaa myös vaikuttamismielessä. Miettinen kertoo, että poliittinen vaikuttaminen pienlehtien kautta kiinnostaa ja että on hienoa, jos hän pystyy omien projektiansa kautta vaikuttamaan muiden asenteisiin.

”Tahdon olla realistinen. Maailmassa on paljon ongelmia, tahdon tuoda niitä esille”.

Vaikuttamaan pyrkivää pienlehteä näkyy yllättävän vähän tämän hetken julkaisuissa, joten Miettisestä olisi mielenkiintoista, jos tämän tyyliä tuotteita tuotaisiin enemmän esille. Se olisi ikään kuin paluu juurille, joilta zinen tekeminen alun perin lähti liikkeelle. Vaikuttamisen kokemus voi syntyä jo pienen ihmismäärän tavoittamisesta.

”Kun saa hyvää palautetta tai jos pystyy vaikuttamaan yhteenkin ihmiseen niin se kannustaa tekemään seuraavaakin”, Miettinen summaa.¹¹⁶

Mikäli omakustanteen toteutuksen ja markkinoinnin suunnittelee harkiten, on sen tekoprosessi usein yksinkertaisempi ja jopa helpompi kuin kustantamon kautta julkaistun teoksen. Omakustanne saattaa olla kustannettua työtä nopeampi toteuttaa, onhan omakustanteen ja kustannetun työn tekoprosessi hyvin samanlainen. Erona on, että omakustanteessa saa käyttää omaa ääntään vapaammin. Miettinen tiivistää sen, miksi hän tekee mielusti omakustanteita ja kokee saavansa niistä enemmän elämyksiä tekijänä. Hän tahtoo esitellä omaa

¹¹⁵ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹¹⁶ Miettisen haastattelu 11.7.2017.

taidettaan ja omakustanteen kautta hänen on mahdollista itse päättää julkaistavasta sisällöstä ja julkaisuaikataulusta. Hän saa myös tuotot suoraan itse ilman välikäsiä.

Zinen tekeminen on harrastajalle jo itsessään palkitsevaa toimintaa ja lehden valmistuminen on kruunu työn päällä. Attonin tutkimuksessa mainitaan zinejen tekemisen koukuttavuus. Tekemisen aloitettuaan sitä on vaikea lopettaa, joten tekijä jatkaa alituisesti uusiin julkaisuihin, niin vahva on tekemisen tuoma elämyksellisyyden tunne.¹¹⁷ Atton puoltaa tällä tekemisen palkitsevuutta ja siitä saatavia tekijäkokemuksia.

4.1. Oppimisen kautta saavutettu elämyksellisyys

Sippolaa ja Anttilaa yhdistävänä tekijänä on toiminut zinejen toteuttamisen kautta saadut oppimiskokemukset. Pienlehden kokoaminen vaatii tekijältään reilusti erilaisia taitoja visuaalisista valinnoista käsikirjoittamiseen sekä taittotoyöhön eli elementtien sivuasetteluun. Valmis zine vaatii myös markkinointityötä, mikäli sen tekijä tahtoo levittää julkaisua laajemmalle yleisölle.

Anttilan zine on musiikkizine, joka sisältää sarjakuvaa ja haastatteluja. Zine on toteutettu 90-luvun zinejen tyyliin kotona kopiokoneella ja se on loistava esimerkki siitä, miten sisältö on loppujen lopuksi tärkeämpi kuin painotalossa toteutettu painojälki tai viimeistelty nidonta. Anttilan ajatus lehden toteuttamiseen lähti hänen halustaan oppia musiikkitoimittamista, jota hän ei aikaisemmin ollut päässyt tekemään. Anttila koki, että yleisö ei tiedä joistakin tietyistä bändeistä tarpeeksi, joten hän halusi levittää tietoa niistä. Hän sai itse päättää, mistä ja miten tahtoi kirjoittaa, joten zinen sisältö on hyvin vapaamuotoista. Anttilan mukaan parasta zinen tekemisessä oli se, että siinä saa tehdä oman mielensä mukaista luovaa sisältöä, vaikkapa käyttää Dannylle tarkoitettuja *Me Naiset* -lehden kysymyksiä haastatellessaan punkbändiä. Kuten hän tekikin. Anttila toteaa:

¹¹⁷ Atton 2002, 71.

“Se on niin kuin hauskaa vaan mieltä sitä, miten hullunkuriseksi jonkin totutun asetelman voi kääntää.”¹¹⁸

Hän koki oppineensa toimittamisesta huomattavan paljon vuoden tekoprosessin aikana ja osaisi tehdä esimerkiksi haastatteluja jatkossa tehokkaammin ensimmäisen lehden tekemisen kautta tulleiden kokemusten myötä.¹¹⁹

Kuva 6: Antti Anttilan zinessä *Elikäs* on haastateltu punkbändi The Girlfriendsiä vuoden 1968 *Me Naiset* -lehden Danny-haastattelun kysymyksillä. (Anttila, 2015)

Sippola mainitsee oppineensa kirjoittamisesta huomattavan paljon tuottaessaan tekstejä Jöözinen eri numeroihin. Hän oli toteuttanut ennen Jöözineä artikkeleita ja opiskellut media-alalla journalismia. Zinetekstien toteuttaminen oli kuitenkin vapaamuotoisempaa ja hän koki saaneensa niiden kautta tekstin luomiseen

¹¹⁸ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

¹¹⁹ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

sujuvuutta.¹²⁰ Toisaalta, vaikka Jöözineen oli loppuvaiheessa hankala saada tarpeeksi materiaalia, Sippola kuvaa monen pienlehtiä työstäneen henkilön kokeneen tekemisen itsessään erityisen palkitsevaksi. Epäonnistumista omien materiaalien tuottamisen suhteen ei tarvinnut jännittää.

“Se kynnys osallistua oli tehty niin matalaksi, että käytännössä ei ollut minkäänlaista epäonnistumisen kynnystä, koska ei ollut mitään rimaa, mikä pitäisi ylittää.”¹²¹

Vapaat kädet saaneet jäsenet kokivat oppineensa luomaan sellaista sisältöä, jota eivät olisi tehneet ilman Rapajöoti-zineä. Juuri tällainen tekemisen vapaus tuottaa onnistumisen elämyksen. Vapaus tarkoittaa mahdollisuutta tuottaa itselleen merkityksellistä sisältöä itse valitsemistaan aiheista ja samalla oppia uudenlaisia taitoja sitä tehdessään.¹²² Näin on käynyt itsellenikin. En ajatellut muutama vuosi sitten oppivani tekemään sarjakuvamaista julkaisua, sillä samojen hahmojen uudelleen piirtäminen vaikutti puuduttavalta työltä. Toisin kuitenkin kävi ja sarjakuvazine valmistui. Samalla opin uutta kuvitustekniikoista ja sarjakuvallisen zinen toteuttamisesta.

Alkuperäisessä haastattelukysymyssarjassani ei käsitelty zinen visuaalisuuden merkitystä, joten halusin ottaa sen esille myöhemmissä sähköpostihaastatteluissa. Zinejulkaisujen toteuttamisen myötä tekijällä on mahdollisuus kehittyä niin kuvittajana kuin tarinankertojana ja halusin saada tutkimukseen mukaan myös muiden tekijöiden kokemuksia tältä saralta. Juuso Paaso kuvaa zinejulkaisujen myötä kehittynyttä kerronnallista sekä visuaalista tyyliä kulttuuriseksi tyyliksi¹²³, ja koen oleelliseksi sivuta Lindénin kokemusta hänen oman kulttuurillisen tyyliinsä kehittymisestä. Lindén mainitsee oppineensa ottamaan tekemisen nykyään vähemmän vakavasti, sillä hänen henkilökohtainen kynnyksensä tehdä työtä ja todeta se valmiiksi ei ole niin suuri kuin ensimmäisen zinen kohdalla. Tämä on

¹²⁰ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹²¹ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹²² Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹²³ Paaso 2015, 11.

antanut hänelle lisää vapautta työstää omien toiveidensa mukaista sisältöä.¹²⁴ Lindénin kuvituksellisen ja sarjakuvallisen kerronnan tyyli on kehittynyt merkittävästi vuosien varrella, mutta hän kertoo edelleen ajautuvansa toisinaan aikataulullisiin ongelmiin. Hän korostaa etenkin viimeisten deadlinea edeltävien päivien ajanhallinnan hankaluutta:

”Älkää sortuko all nightereihin”¹²⁵

Ajanhallinnan opettelu on yksi tärkeimmistä asioista pienlehden toteuttamisprosessin aikana. Olen itse käyttänyt hyvin vaihtelevasti aikaa omien julkaisujeni toteuttamiseen. Jos olen käyttänyt alussa liian vähän aikaa suunnitteluun, kuten ensimmäisessä pienlehdessäni *The Redwood Estate*, on lopullinen tulos jäänyt sisällöltään latteaksi. Ulkonäöllisesti olin julkaisuun tyytyväinen, mutta käsikirjoitusta olisi voinut hioa vielä reilusti lisää ennen kuvitustyön aloittamista. Lopuksi painodeadlinen lähestyessä tuli kuitenkin kiire ja Lindénin varoituksesta näin oppineena en itsekään enää harrasta edellisten päivien kiiretyöskentelyä.

Zinen valmiiksi saattaminen saattaa tuntua tekijästä haastavalta, sillä kuten minkä tahansa henkilökohtaisen projektin kohdalla, pienlehden toteuttamisella on harvemmin tarkkaa aikataulua tai deadlinea. Anttila tunnistaa tämän omalla kohdallaan:

”Jäänyt keskeneräiseksi kakkososan tekoprojekti. Sellaisessa tilanteessa, kun virallista deadlinea ei ole, voi olla haastavaa saada uutta numeroa puskettua julkiseksi.”¹²⁶

Onnistumisen ja oppimisen kokemus voikin tulla siitä, että pienlehti tulee valmiiksi. Kuten Anttila haastattelussa toteaa, epäonnistumisen tunteeseen hänellä on vaikuttanut se, että zine ei ole valmistunut ajallaan tai ollenkaan. Tässä digitaalisuudella tai fyysisyydellä ei ole hänelle suurta merkitystä: valmistunut lehti on aina tekijälleen palkitsevampi, kuin keskeneräiseksi jäänyt työ. Anttila korostaa

¹²⁴ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

¹²⁵ Lindénin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

¹²⁶ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

ajankäytön tärkeyttä ja rauhallista työtahtia tekijöinä onnistumisen taustalla. Noin vuoden mittainen työaika oli hänelle sopiva ajanjakso laajan zinen tekemiseen, joskaan hän ei työskennellyt zinen parissa aktiivisesti koko vuotta. Anttilan zinesisältö oli riippuvainen haastateltavista henkilöistä ja tapahtumista, joten työskentelyaikaan tuli väistämättä välejä.¹²⁷ Anttilalle zinetyöstä jääneeseen positiiviseen oloon vaikutti siis se, ettei hänen ei tarvinnut tarkan deadlineen puuttuessa kiirehtiä. Hän mainitsee, ettei olisi oikeastaan voinut enää kehittää zineään tietyn pisteen jälkeen, sillä hän oli käyttänyt työhön jo tarpeeksi aikaa.¹²⁸ Tasaisen työtahdin mukaan eteneminen kannustaa jatkamaan – kuten jokainen on varmasti kokenut omien projektiansa kohdalla.

”Jälkeenpäin tuli filis, että mihinkään osioon ei olisi tarvinnut käyttää enempää aikaa, jotta se olisi onnistunut paremmin.”¹²⁹

Aartti yhtyy Anttilan näkemykseen ajankäytöstä, sillä hän kokee epäonnistumisen tapahtuneen liian hätäisesti tehdyn työn takia. Zinen tekemisessä, etenkin painotuotteen kohdalla, on useita vaiheita, joista jokainen pitäisi suunnitella ajoissa etukäteen. Tekijän tulee pitää huolta, että hän pysyy itselleen asettamissaan aikarajoissa. Aartti antaa esimerkkinä sarjakuvallisen pienlehtensä *Dance Off*:

”Dance Off -zine on liian kiireellä tehty. Tulevaisuudessa pitäisi suunnitella hyvin ja aloittaa ajoissa.”¹³⁰

4.1. Yhteisöllisyys osana elämyksellisyyden kokemusta

Vuorovaikutus lukijoiden kanssa ei ole jokaiselle zinetekijälle ensimmäinen syy lähteä toteuttamaan omaa pienlehteä, mutta kertoessaan esimerkiksi omista kokemuksistaan tai toteuttaessaan tarinallista pienlehteä tekijä saattaa

¹²⁷ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

¹²⁸ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

¹²⁹ Anttilan haastattelu 20.11.2017.

¹³⁰ Aartin haastattelu 23.11.2017.

aikomattaan luoda samaistumisen kokemuksia ja sitä kautta yhteisöllisyyttä lukijoiden keskuudessa.

Sippola oli haastatelluista ainoa useammassa kollektiivisessa zinejulkaisussa mukana ollut henkilö, joten käytän hänen haastattelumateriaaliaan yhteisöllisyyden merkitystä ja elämyksellisyyden kokemuksia käsiteltäessä. Sippola mainitsee Rapajöoti-zinen tuntuneen ikään kuin julistukselta yhdistyksen toiminnasta, omalta medialta, johon kaikki halukkaat saattoivat luoda sisältöä. Yhdistyksen yhteisöllisyys korostui lehteä työstettäessä, sillä jokainen sisällöntuotannosta kiinnostunut jäsen pääsi mukaan tuottamaan tekstiä ja myöhemmin myymään lehtiä yhdistyksen kannatustapahtumissa. Vaikka Rapajöotiä jaettiin myös ilmaiseksi, kannatustapahtumien tuomilla voitoilla pystyttiin kehittämään yhdistyksen toimintaa. Rapajöoti ry:n zine oli vain yksi yhdistyksen tavoista luoda vaihtoehtokulttuuria, mutta jäseniä yhteen tuova sellainen. Sippola kertoo, että lehden tiivis tekijäkunta ei vakiintunut missään vaiheessa tarpeeksi laajaksi, minkä vuoksi lehteä ei lopulta pystytty jatkamaan kymmentä numeroa pidemmälle. Lehden tekeminen ryhmässä oli kuitenkin erityisen palkitsevaa.¹³¹

Sippolan mainitsemiin elämyksellisyyden kokemuksiin vedoten voidaan todeta, että kokemuksia voi saada myös yhteisön ja yhteisen tekemisen kautta. Tekijäryhmän valmiiksi saattama zine luo onnistumisen kokemuksia yhteisössä. Toisaalta itsenäisesti zinejä tekeväälle henkilölle onnistumisen tunne voi syntyä esimerkiksi siitä, että pääsee myymään fyysisiä zinejä muille harrastajille, joko tapahtumissa tai niiden ulkopuolella kädestä käteen -tyyppisesti. Tästä syntyy fyysistä interaktiota, joka tuntuu merkityksellisemmältä kuin julkaisuun vievän linkin jakaminen internetin välityksellä. Suoran palautteen saaminen on varmempaa myyntitapahtuman yhteydessä.

Päivi Hotakka tutkii pro gradussaan pienlehden roolia yhteisöissä. Hän mainitsee zinen olevan käsin kosketeltava osoitus yhteisön jäsenyydestä. Pienlehdissä voidaan käsitellä aiheita, jotka voivat olla tärkeitä yksilölle ja joita laajempilevikkiset lehdet

¹³¹ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

eivät pysty välittämään.¹³² Konkreettisen zinen tekeminen yhdessä tekijäporukan kesken luo yhteisöllisyyttä, aivan kuten Rapajöoti-zinen tapauksessa. Omasta mielestäni zinetekijänä onnistumisen kokemuksia synnyttäisi tilaisuus luoda pienlehti, joka toisi ihmisiä yhteen.

Atton jakaa zinejen mahdollisuuden luoda yhteisöllisyyttä kahteen osaan. Ensimmäisenä yhteisöllisyyttä syntyy, kun joukko ihmisiä kokoontuu yhteen kokoamaan yhteistä fyysistä julkaisua.¹³³ Annan tästä esimerkiksi Rapajöoti ry:n zinejulkaisut. Sippola mainitsee, että zinejen työstämisellä oli yhteisöllisyyttä vahvistava vaikutus yhdistystoimintaan. Hän mainitsee, että yhdistys järjesti kannatustapahtumia, jotka olivat erityisen tärkeitä zinemyynnin kannalta ja sitä kautta vaikuttivat merkittävästi yhdistystoiminnan rahoittamiseen. Yhdistyksen jäsenet kannustivat toisiaan kirjoittamaan artikkeleita lehden numeroihin. Oman median ylläpitäminen toi ihmiset yhteen ja loi ilmapiirin, jollaista ei ilman sitä olisi välttämättä saavutettu.¹³⁴

Toisekseen Atton mainitsee yhteisöllisyyden syntyvän zinen aihepiireistä, tekijän ja lukijan yhteisistä kokemuksista.¹³⁵ Lindén mainitsee törmänneensä itse yhteisöllistäviin zineihin, jotka käsittelevät aihepiireiltään samaistuttavia ja informatiivisia teemoja, esimerkiksi mielenterveyttä, feminismiä tai tiettyjen aiheiden ympärille syntynyttä fanikulttuuria.¹³⁶ Aartti puolestaan toteaa, että on huomannut yhteisöllisyyttä syntyneen jonkin marginaaliaiheen tai harrastuksen ympärille kootuista zineistä ja sellaisista julkaisuista, joiden tekemiseen lukijat ja muut vapaaehtoiset ovat voineet osallistua.¹³⁷

Zinen sisältöä suunnitellessa kannustimena saattaa olla myös halu jakaa tietoa jostakin itselle tärkeästä aihepiiristä, sellaisesta aiheesta, jota valtavirtamediassa ei käsitellä. Vaikka valtavirtamedian julkaisut ovat taloudellisesti vakaammalla pohjalla kuin omakustanteet, on todennäköistä, että omakustanteet sisältävät henkilökohtaisempaa

¹³² Hotakka 2005, 2.

¹³³ Atton 2002, 59-61.

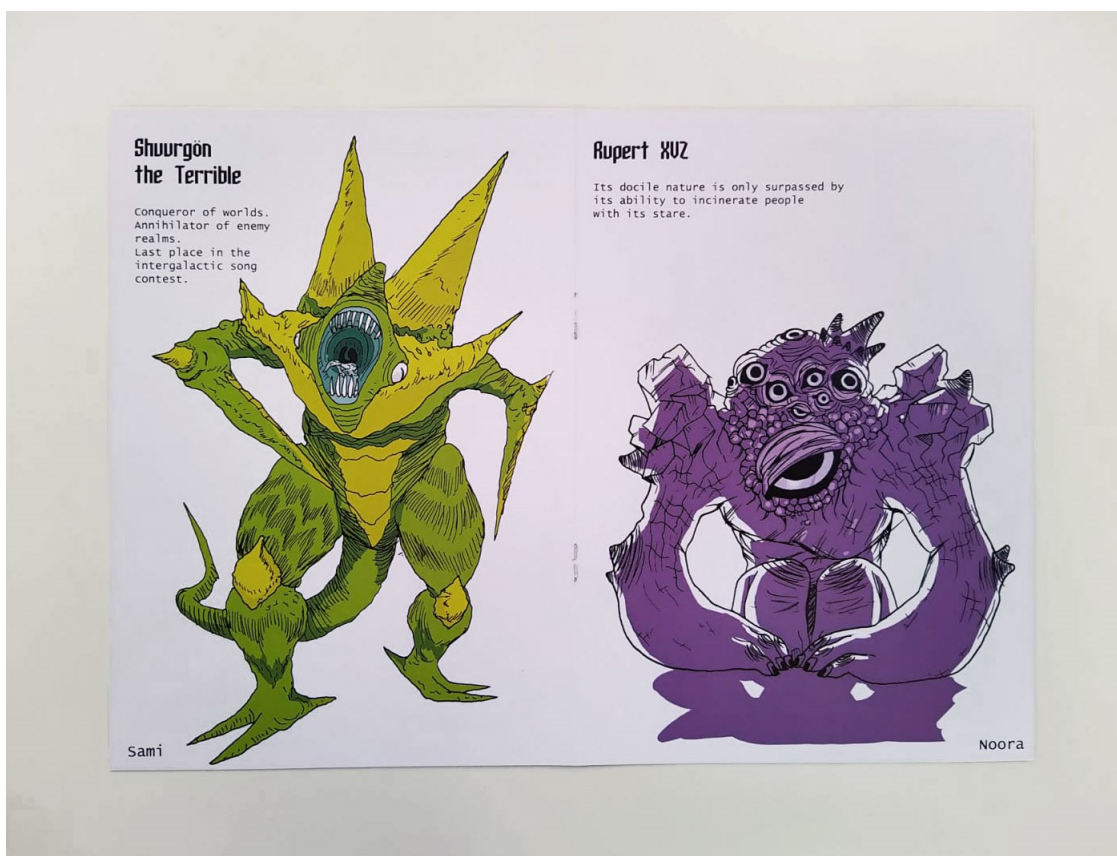
¹³⁴ Sippolan haastattelu 1.2.2018.

¹³⁵ Atton 2002, 59-61.

¹³⁶ Lindenin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

¹³⁷ Aartin sähköpostihaastattelu 13.7.2020.

ja siksi lukijalle merkityksellisempää sisältöä. Esimerkin tästä antaa Matthew Worleyn 1970–80-lukujen brittipunk-kulttuuriin ja zineihin keskittyvä tutkimus, jossa mainitaan tunnetun NME-musiikkilehden jättäneen artikkeleistaan pois useita punk-kulttuurin sisällä tärkeiksi koettuja bändejä. Aukkoa paikkaamaan riensivät zinetekijät, jotka pystyivät tuottamaan haluamaansa sisältöä ilman vaatimusta tuottaa voittoa.¹³⁸ Michele Knobelin ja Colin Lankshearin tutkimus käsittelee samaa teemaa. Se antaa tapauskohtaiseksi esimerkiksi *Girlswirl*-nimisen zinen, jonka tekijä Taryn Hipp julkaisee e-zinessään henkilökohtaisia kokemuksiaan haluamallaan tavalla ilman, että mikään välikäsi puuttuu sisältöön.¹³⁹

Kuva 7: Lindénin ja Aartin yhteiszine *Monsters, Mörmös, Kaijus* käsittelee aiheita, jotka tuovat yhteen samoista aiheista kiinnostuneita zineharrastajia. (Lindén ja Aarti, 2017)

Kuten Worleykin mainitsee, zinen juuret ovat fanikulttuurissa, jossa itselle tärkeistä aiheista on toteutettu fanzinejä.¹⁴⁰ Tunne siitä, että joku jakaa saman fanituksen tai

¹³⁸ Worley 2015, 14.

¹³⁹ Knobel & Lankshear 2001, 11.

¹⁴⁰ Worley 2015, 14.

muun mielenkiinnon kohteen, on voimakas. Omien kokemusten jakamisen tärkeys on lisäksi yksi selitys sille, miksi zinejä ylipäätään toteutetaan. Fanzineissä tekijä kokee tärkeäksi jakaa omia näkökulmiaan fanittamastaan asiasta.¹⁴¹ Zinejen julkaisemisesta alkaneet keskustelut ovat olleet tärkeä keino kommunikoida muiden fanien kanssa niin nykypäivänä, kuin jo aiemmin fanzinejen historiassa.¹⁴² Samalla fanit ovat päässeet ja pääsevät edelleen luomaan zinejen kautta yhteisöllisyyttä.

5. Lopuksi

Tässä tutkimuksessa käsittelemme tekijäkokemuksia pienlehtien fyysisiin ja digitaalisiin ominaisuuksiin liittyen. Selvitin lisäksi, millaiset osatekijät tuovat tekijöille elämyksellisyyden kokemuksia zinen tekoprosessin ja julkaisun aikana. Olen käyttänyt aineistonani viiden zinetekijän haastatteluja ja täydentänyt aineistoa vuonna 2020 toteutetuilla täydentävillä sähköpostihaastatteluilla. Täydentävät haastattelukysymykset lähetin kahdelle tekijälle, jotka ovat tehneet aktiivisesti zinejä myös viime vuosien aikana.

Aloitin gradutyön vuonna 2017, joten tekoaika on ollut melko pitkä. Tekemiseen on sisältynyt paljon vanhojen tekstien korjausta ja uusien lähteiden etsintää vanhojen ja asiasisällöiltään vanhentuneiden tilalle. Ilokseni kuitenkin huomasi, että vuosina 2017 ja 2018 kirjoittamani alkuperäiset tekstit ovat olleet osittain käyttökelpoisia. Jälkeenpäin tarkastellessa tutkimustyö olisi helpottunut, mikäli olisin saanut sen valmistumaan nopeammassa aikataulussa eikä pitkiä taukoja olisi päässyt syntymään. Pidemmässä tekoajassa on kuitenkin ollut se hyvä puoli, että pääsin tekemään uudet päivitettyt haastattelut ja vertaamaan zinetekijöiden tuoreita kokemuksia vuoden 2017 kokemuksiin. Tekemiseen käytetyn ajan lisäksi koen vähäisen kokemukseni tutkimuksellisen tekstin kirjoittamisesta vaikeuttaneen tutkimusta. Sopivien lähteiden tunnistaminen tuntui välillä hankalalta, samoin

¹⁴¹ Millward 2008, 300.

¹⁴² Poletti 2005, 184.

yleisen punaisen langan löytäminen. Tutkimuskysymykseni ovat muuttuneet jonkin verran viimeisen puolen vuoden aikana, jolloin olen aktiivisemmin vienyt tutkimusta eteenpäin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että alkuperäisessä haastattelusarjassa olleet kysymykset sivuavat paikoin muita aiheita kuin lopulliset tutkimuskysymykset. En kuitenkaan halunnut toteuttaa haastatteluja uudelleen, toisaalta aikataulussa pysymisen vuoksi ja toisaalta siksi, että koin alkuperäisten haastatteluiden onnistuneen ja käsitelleen tarkastelemaani aiheajasta tarpeeksi osuvasti. Haastateltavat ovat kukin harrastaneet zinejä jo useita vuosia ja heidän tekijäkokemuksensa ja harrastuneisuutensa omakustanteiden parissa on ollut suuri apu tutkimuksen eteenpäin viemisessä.

Koen, että omat ennakoasenteeni ovat joiltain osin hankaloittaneet tutkimustani. Tarkoitukseni ei ole ollut todistaa fyysisen zinen olevan parempi formaatti kuin digitaalinen e-zine. Jälkikäteen olen huomannut, että olen paikoin toiminut vastoin tätä ajatusta. Toisaalta haastattelut ovat pääaineistoni ja haastatellut zinetekijät ovat hyvin yksimielisesti kallistuneet painettujen zinejen kannalle, mikä on tarjonnut enemmän aineksia painetun kuin digitaalisen pienlehtijulkaisun tutkimukseen. Muut tutkimukset ovat avanneet e-zinejen maailmaa ja tuoneet esille uusia ulottuvuuksia sähköisestä julkaisemisesta ja sen hyödyistä. Vaikka itsereflektiivisestä otteesta on ollut apua, näen siinä tutkimuksen kannalta myös omat kompastuskivensä.

Haastattelujen avulla sain materiaalia, jonka avulla sain vastata päätutkimuskysymykseeni ”*Millaisena suomalaiset zinetekijät kokevat fyysisyyden ja sähköisyyden pienlehdissä?*” Vastaus on melko selvä: fyysisiä zinejä esiintyy huomattavasti enemmän kuin digitaalisia, sillä digitaalisuus koetaan haastavaksi julkaisutavaksi. Se tarjoaa muutamia etuja, joiden ei kuitenkaan koeta tarjoavan tarpeeksi fyysiseen julkaisuun nähden. Digijulkaisun olennaisin haittapuoli on siitä puuttuva kosketettavuus. Digitaalisuus ei pysty tarjoamaan fyysiselle julkaisulle ominaista elämyksellisyyttä; konkretia auttaa fyysistä zineä säilymään henkilökohtaisena keräilyesineenä. Lindén ja Miettinen kokevat digitaalisen

julkaisun hankalasti lähestyttäväksi vaihtoehdoksi sopivien julkaisualustojen puuttuessa.

Digitaalisella zinellä on kuitenkin mahdollisuus tarjota fyysistä zineä monipuolisempi lukukokemus, sillä julkaisuun voi liittää esimerkiksi liikkuvaa kuvaa tai ääntä. Tämä lienee digijulkaisun tärkeimpiä vahvuuksia fyysiseen zineen verrattaessa. Haastateltavat kokivat digitaalisessa julkaisussa olevan lisäksi muita hyötyjä. Digitaalinen lehti on halvempi julkaista ja sen avulla on mahdollista saavuttaa laajoja lukijajoukkoja.

Kukaan haastatelluista tekijöistä ei ollut toteuttanut alusta loppuun asti e-zineä eivätkä he olleet harkinneet siirtyvänsä fyysisestä digitaaliseen julkaisumuotoon. Fyysiseen julkaisuun liittyvä nostalgia oli yksi määrittävä tekijä Aartin haastattelussa. Hänelle fyysisen julkaisun valintaan vaikuttaa se, että hän on tottunut jo lapsena lukemaan painettua sarjakuvaa, mikä on kannustanut toteuttamaan myöhemmin omia fyysisiä sarjakuvazinejä.

Alatutkimuskysymykseen *”Millaiset osatekijät vaikuttavat fyysisen tai digitaalisen zinen elämyksellisyyteen?”* kukin haastatelluista tekijöistä vastasi omien havaintojensa pohjalta. Vastauksissa oli yhtenäisyyksiä: Lindén ja Miettinen korostavat zinen tarinallista arvoa ja myös ulkonäöllisten ominaisuuksien tärkeyttä. Heille on erityisen tärkeää luoda sellaista sisältöä, joka puhuttelee ja antaa lukijoille samaistumisen mahdollisuuksia. Sippolalle elämyksellisyyttä tarjosi tekemisen tuoma yhteisöllisyyden tunne ja tunne siitä, että oppii jotakin uutta itsenäisen tekemisen kautta.

Elämyksellisyys on avainsana, joka liitetään suurelta osin fyysisen julkaisun konkreettisuuteen. Kosketeltavuus tuo tekijän käsiin konkreettisen aikaansaamisen ja onnistumisen tunteen, kuten Lindén ja Aartti painottavat. Ensimmäisen oman zinen painosta saapuminen on odotettu hetki pitkän tekoprosessin jälkeen.

Konkreettisen julkaisun pariin on digijulkaisua helpompi palata, sillä se on fyysisesti helposti saavutettavissa omassa kirjahyllyssä.

Juuso Paaso mainitsee pro gradussaan digitaalisessa muodossa olevan sisällön ilmestyvän näkyville ja kommentoitavaksi nopeasti, mutta yhtä lailla digitaalisessa muodossa oleva sisältö myös unohtuu eikä jätä pysyviä jälkiä.¹⁴³ Tämä on yksi huolenaihe tekijäpiireissä. Omakustanteeseen on käytetty huomattava määrä aikaa ja sen eteen on nähty vaivaa, joten lukijoille halutaan tarjota pysyvä esine ja itselle konkreettinen jälki omasta työstä. Konkreettisuuden lisäksi haastateltujen elämyksellisyyden kokemukseen liittyy kirjallisen ja visuaalisen sisällön onnistuminen, johon voi tekijänä vaikuttaa käyttämällä tekoprosessiin tarpeeksi aikaa. Antti Anttila mainitsi, ettei olisi voinut käyttää oman zinensä tekemiseen pidempää aikaa, sillä hän koki vuoden mittaisen työstämisen olleen aikatauluna juuri hänelle sopiva.

Painettu muoto osoittautui siis tekijöiden keskuudessa edelleen suosituksi julkaisutavaksi, mikä ei tutkimustuloksena ollut yllättävä asia. Sopivien julkaisualustojen puute on merkittävä digitaalisia julkaisuja haittaava tekijä, joka kävi ilmi siinä, etteivät zinetekijät olleet törmänneet issuu.com:in lisäksi muihin käyttökelpoisiin alustoihin. Printtituote sen sijaan on helppo valinta, vaikka sen kustannukset ovat suuremmat, etenkin painotalon palveluita käytettäessä. On kuitenkin kätevää antaa painon tehdä viimeistelytyö. Fyysisen julkaisun valintaan vaikuttaa tekijäpiireissä se, että myös lukijat odottavat painettua lehteä sen keräilyarvon ja tunnelmallisuuden vuoksi. Aartin mainitsema nostalgianäkökulma pätee hänen lisäksi myös muihin harrastajiin ja tekijöihin. Suomessa taloudellinen voitto on varmemmin taattu painetun kuin digitaalisen lehden kohdalla, sillä lukijat ovat valmiita maksamaan fyysisestä julkaisusta.

Kiinnostuin zinejen synnyttämän yhteisöllisyyden vaikutuksista haastateltuani Sippolaa ja tutustuessani Rapajöoti ry:n toimintaan. Yhteisöllisyys on tärkeä osa

¹⁴³ Paaso 2015, 72.

zineharrastusta ja näkisinkin mielelläni lisää siihen liittyvää tutkimusta. Suomalaisia 1970–80-lukujen alakulttuurilehtiä ja zinejä osana alakulttuuria on tutkittu melko paljon, joten tutkimusta pienlehtien nykytilasta voisi olla lisää. Osana aineistoani toiminut Juuson Paason pro gradu on aloittanut tähän liittyvän tutkimuksen erinomaisesti, samoin Päivi Hotakan tutkimus oululaisista pienlehdistä. Hotakan tyylisiä tapaustutkimuksia olisi mielenkiintoista lukea lisää, etenkin suomalaisiin ja muihin pohjoismaisiin zineihin liittyen. Hotakka keskittyy tutkimuksessaan yhteisöllisyyteen; miten zinet luovat yhteisöllisyyden tunnetta julkaisijajoukon kesken ja millainen suhde pienlehdillä on lukijoiden identiteettiin. Tämä on erityisen kiinnostava ja lisätutkimusta kaipaava aihe.

Jäin lisäksi miettimään Sippolan mainitsemaa pienlehden tarjoamaa oppimiskokemusta ja sen mahdollisuuksia lisätutkimusaiheena. Kuten Sippola mainitsee, Rapajöoti-zinessä mukana olleiden tekijöiden ei tarvinnut jännittää omien kirjoitustensa julkaisua, sillä kukaan ei ollut arvostelemassa niitä. Pääasia oli tuottaa itselle tärkeää ja mielenkiintoiseksi koettua materiaalia. Koska pienlehtiä tehdään omakustanteisesti, pääsee tekijä upottamaan kätensä monenlaisiin työvaiheisiin käsikirjoittamisesta valmiin tekstin, kuvituksen ja painoteknisten ratkaisujen työstämiseen. Halutessaan tekijä voi tutustua myös zinejulkaisunsa markkinointiin. Digitaalisessa muodossa julkaistu zine taas tarvitsee oman julkaisualustan, joten tekijöiden näkemyksiä sopivista alustoista voisi kartoittaa. Koen, että zinetekijöitä eri näkökulmista haastatteleamalla löytyisi useita tutkimusta kaipaavia aihealueita.

Lähdeluettelo

Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 30.9.2020.

Tutkimusaineisto

Haastattelut

Aartti, Sami. Onnistuneen pienlehden osatekijöitä koskeva asiantuntijahaastattelu 23.11.2017. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Aartti, Sami. Täydentävä sähköpostihaastattelu liittyen zinejen digitalisoitumiseen ja tekijöiden asenteiden muutokseen verrattessa aiempaan haastatteluun. 13.7.2020. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Anttila, Antti. Onnistuneen pienlehden osatekijöitä koskeva asiantuntijahaastattelu 20.11.2017. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Lindén, Noora. Onnistuneen pienlehden osatekijöitä koskeva asiantuntijahaastattelu 23.11.2017. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Lindén Noora. Täydentävä sähköpostihaastattelu liittyen zinejen digitalisoitumiseen ja tekijöiden asenteiden muutokseen verrattessa aiempaan haastatteluun. 13.7.2020. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Miettinen, Apila. Onnistuneen pienlehden osatekijöitä koskeva asiantuntijahaastattelu 11.7.2017. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Sippola, Harri. Onnistuneen pienlehden osatekijöitä koskeva asiantuntijahaastattelu 1.2.2018. (Haastattelija Aino Korpinen, muistiinpanot tekijän hallussa).

Kuva-aineisto

Aartti & Lindén 2017: *Monsters, Mörmös, Kaijus*. Zinejulkaisu. Paha maku -kollektiivi.

Anttila, Antti 2015: *Elikäs*. Zinejulkaisu.

Baas, Mirella 2018: *Unizine: A Dream About Freedom*. Zinejulkaisu.

<<https://unizine.fi/>> Kuvakaappaus sivusta 1.9.2020.

Huttunen & Sahlberg 2014: *Monstera zine #1: Teini-ikä / Adolescence*. Zinejulkaisu.

<https://issuu.com/monsterazine/docs/monsterazine_web_1214>

Kuvakaappaus sivusta 1.9.2020.

Lindén, Noora 2017: *@bae_phometh*. Zinejulkaisu. Paha maku -kollektiivi.

Lindén, Noora 2018: *Moment*. Zinejulkaisu. Paha maku -kollektiivi.

Maininki, Miska 2019: *Rusakkoa pelottaa*. Zinejulkaisu. Vuorovesi-kollektiivi.

Kirjallisuus

Atasoy & Morewedge 2017: *Digital Goods are Valued Less Than Physical Goods*. Journal of Consumer Research. Questrom School of Business, Boston University, Boston.

Atton, Chris 2002: *Alternative Media*. SAGE Publications Ltd, London.

Baas, Mirella 2018. *Unizine: A Dream About Freedom -zine*. <<https://unizine.fi/>>

Burns, Taylor N. 2020: *The Healing Power of Zines for Trauma Survivors: Zines as Practiced Alternative Art Therapy*. Department of Gender and Cultural Studies Gwen Ifill College of Media, Arts, and Humanities Simmons University, Boston.

Biel, Joe 2017: *Make a Zine: Start Your Own Underground Publishing Revolution*. Microcosm Publishing, Portland.

Bronstein, Jenny 2013: *Personal blogs as online presences on the internet*. Department of Information Science, Bar-Ilan University, Ramat Gan.

Digijulkaisujen jakamisalusta *Issuu.com* < <https://issuu.com/> > Issuu, 2008.

Duncombe, Stephen 1997: *Notes from Underground: Zines and the Politics of Alternative Culture*. Microcosm Publishing, 2008.

Freedman, Jenna 2005: *Zines Are Not Blogs: A Not Unbiased Analysis*. Barnard College Zine Library, New York.

Heinonen, Anna 2018: *Henkilökohtaisesta yhteisölliseen, elämäksestä kasuaaliin – Sarjakuvan digitalisoitumisen vaikutus lukukokemukseen*. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Pori.

Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2007: *Tutki ja kirjoita*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.

Hoffman, Christian R. 2012: *Cohesive profiling: meaning and interaction in personal weblogs*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.

Hotakka, Päivi 2005: *Ponikavereita ja muita sisäpiirin juttuja, Vaatimaton pienlehti luo pohjaa yhteisöllisyydelle*. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Tampere.

Hyyppä, Sara Marlene 2014: *Huutoja maan alta! Oululaiset alakulttuurilehdet – kulttuurinen tila, vastakulttuuriset sisällöt ja keinot*. Pro gradu -tutkielma.

Kirjallisuus. Oulun yliopisto, Oulu.

Jamieson, Ruth 2015: *Print is Dead. Long Live Print – The World's Best Independent Magazines*. Prestel, London.

Knobel & Lankshear 2001: *Cut, Paste, Publish: The Production and Consumption of Zines*. State of the Art -konferenssiin tehty tutkimus.

Korpinen, Aino 2017: *The Redwood Estate*. Zinejulkaisu. Paha maku -kollektiivi.

Korpinen, Aino 2017: *Onnistuneen pienlehden osatekijät*. Pienoistutkielma. Digitaalinen kulttuuri. Turun yliopisto, Pori.

Korpinen, Aino 2018: *Garden*. Zinejulkaisu. Paha maku -kollektiivi.

Kenix, Linda Jean 2011: *The Future of Alternative Media?* Observatorio Journal, vol 5 – n^o1. University of Canterbury, Christchurch.

Lievonen-Thapa, Iina 2015: *Pienlehti paperista pikseliin*. Pro gradu -tutkielma. Median laitos. Aalto Yliopisto, Helsinki.

Maininki, Miska 2019: *Rusakkoa Pelottaa*. Zinejulkaisu. Vuorovesi-kollektiivi.

McCloud, Scott 2000: *Reinventing Comics*. HarperCollins Publishers, New York.

Millward, Peter 2008: *The Rebirth of the Football Fanzine: Using E-zines as Data Source*. Journal of Sport and Social Issues. University of Liverpool, Liverpool.

Nyberg, Pertti 1990: *Spontaani nuorisokulttuuri Suomessa 1977–1988: tutkimus punkista, hardcoresta ja omakustannelehdistä*. Pro gradu –tutkielma. Sosiologia. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Paaso, Juuso 2015: *Jee, suuri pulunhuijaus: Suomalaiset punk- ja underground-pienlehdet ja niiden kulttuurinen tyyli vuosina 1967–1982*. Pro gradu -tutkielma. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Petrelli & Whittaker 2010: *Family Memories in the Home: Contrasting Physical and Digital Mementos*. Department of Information Studies. University of Sheffield, Sheffield.

Poletti, Anna 2005: *Self-Publishing in the Global and Local: Situating Life Writing in Zines*. University of Hawai'i Press, Honolulu.

Santos Silva, Dora 2011. *The Future of Digital Magazine Publishing*. Universidade NOVA de Lisboa, Lisboa.

Scheidt, Lois Ann 2009: *Diary Weblogs as Genre*. School of Library and Information Science. Indiana University, Indiana.

Washingtonpost-lehden digiartikkeli. *Why digital natives prefer reading in print. Yes, you read that right*. Washingtonpost.

<https://www.washingtonpost.com/local/why-digital-natives-prefer-reading-in-print-yes-you-read-that-right/2015/02/22/8596ca86-b871-11e4-9423-f3d0a1ec335c_story.html> (22.2.2015).

Worley, Matthew 2015: *Punk, Politics and British (fan)zines, 1974 84: 'While the world was dying, did you wonder why?* University of Reading, Reading.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset 2017

Haastateltavan tiedot: nimi, ammatti

1. Montako omakustannetta olet tehnyt?
2. Miksi teet omakustanteita?
3. Teetkö paperizinejä vai e-zinejä?
4. Mitkä ominaisuudet kiinnittävät huomiosi painetuissa zineissä?
Entä mitkä e-zineissä?
5. Oletko joskus harkinnut julkaisevasi zinen eri muodossa kuin mitä nyt olet julkaissut?
Esimerkiksi jos olet tehnyt paperijulkaisuja, voisitko ajatella tekeväsi e-zinen?
6. Mistä aiheista teet omakustannelehtiä?
7. Miksi teet omakustanteita näistä aiheista/tästä aiheesta?
8. Koetko että jokin/jotkin zineprojektisi ovat onnistuneet erinomaisesti? Miksi?
9. Onko jokin zineprojekti epäonnistunut jotenkin tai olisitko tehnyt jotakin eri tavalla jälkikäteen?
10. Onko jokin zineprojekti jäänyt joskus keskeneräiseksi? Miksi?
11. Mikä on parasta zinen tekemisessä?

12. Mikä on tylsintä zinen tekemisessä?

13. Oletko myynyt omakustanteitasi alan tapahtumissa tai jakanut niitä ilmaiseksi?

14. Mikäli olet tehnyt e-zinejä, missä palvelussa olet jakanut julkaisuasi? Miksi tässä/näissä palveluissa on ollut hyvää ja mikä huonoa?

Liite 2. Täydentävät sähköpostihaastattelukysymykset 2020

29.6.2020

Tämä kysely on osa tutkimusta, joka kulkee työnimellä ”Tekijäkokemukset painetun- ja digitaalisen zinejulkaisun osatekijöistä”. Tutkimustyön tekijä on Aino Korpinen. Tutkimus tehdään Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmaan, digitaalisen kulttuurin oppiaineen pro gradu -tutkielmaan. Tutkimuksella pyritään vastaamaan päätutkimuskysymykseen Millaisena suomalaiset zinetekijät kokevat fyysisyyden ja sähköisyyden pienlehdissä? sekä alatutkimuskysymykseen Millaiset osatekijät vaikuttavat fyysisen tai digitaalisen zinen elämyksellisyyteen? Kaikkea kerättyä tietoa käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja ainoastaan tutkimustarkoituksessa. Työn ohjaajana toimii Petri Saarikoski.

1. Montako zineä olet toteuttanut?

2. Mainitsit aiemmassa haastattelussa (23.11.2017), että fyysisestä julkaisusta myyntitilanteessa saatu lukijapalaute on antoisampaa kuin digitaalisesta e-zinestä sähköisesti saatu palaute. Oletko edelleen tätä mieltä? Jos olet, miksi koet, että näin on?

2.1. Mikäli mielipiteesi on muuttunut, mikä on vaikuttanut tähän muutokseen?

3. Luetko mielelläsi e-zinejä? Entä painettuja julkaisuja? Miksi?

4. Miksi digitaalinen e-zine ei tarjoa samanlaista elämyksellisyyttä tekemiseen/julkaisemiseen/lukemiseen kuin fyysinen zinejulkaisu? Vai tarjoaako se?

5. Toimivatko henkilökohtaiset perzinet paremmin blogina vai fyysisenä julkaisuna? Vai kumpanakin?

6. Toimiiko perzine paremmin digitaalisena julkaisuna kuin muun tyyppinen zine, esimerkiksi taide tai sarjakuvazine? Miksi tai miksi ei?

7. Oletko pyrkinyt zineilläsi luomaan yhteisöllisyyttä?

8. Millaiset pienlehdet mielestäsi luovat yhteisöllisyyttä?

9. Oletko lukenut zinejä, joilla on mahdollisuus luoda yhteisöllisyyttä tai yhteenkuuluvuutta lukijoiden keskuudessa? Millaisia julkaisuja nämä ovat olleet?

10. Vaikuttaako zinen luomaan yhteisöllisyyteen se, onko se fyysisessä vai digitaalisessa muodossa?

11. Millaiset sisällölliset ratkaisut kiinnittävät huomiosi pienlehdissä?

12. Millaiset visuaaliset ratkaisut kiinnittävät huomiosi pienlehdissä?

13. Mikä on palkitsevinta zinejen tekemisessä?

14. Koetko kehittyneesi jollakin saralla zinejen tekemisen yhteydessä?